

MASKAVA. KREMLIS.

Foto no žurnāla «Sovetskij Sojuz».

Starptautisko Staļina premiju „Par miera stiprināšanu starp tautām” komitejā

9. un 12. decembrī Maskavā akademiķa D. V. Skobeļcina vadībā sanāca uz sēdi Starptautisko Staļina premiju «Par miera stiprināšanu starp tautām» komiteja.

Komiteja izskatīja iesniegtos priekšlikumus attiecībā uz Starptautisko Staļina premiju piešķiršanu par šo gadu un pieņēma lēmumu šajā jautājumā.

Zemāk publicēts Komitejas lēmums par Starptautisko Staļina premiju «Par miera stiprināšanu starp tautām» piešķiršanu 1953. gadā.

Par Starptautisko Staļina premiju «Par miera stiprināšanu starp tautām» piešķiršanu 1953. gadā

Starptautisko Staļina premiju «Par miera stiprināšanu starp tautām» komitejas 1953. gada 12. decembra lēmums

Par izciliem nopelniem cīņā par miera saglabāšanu un stiprināšanu piešķirt Starptautiskās Staļina premijas «Par miera stiprināšanu starp tautām» šādām personām:

Pjeram Kotam — Nacionālās sapulces deputātam (Francija).
Sahibam Singam Sokhejam — profesoram, ģenerālmajoram, Indijas parlamenta Statu padomes loceklim.

Andrea Gadžero — garīdzniekam (Itālija).
Izabellai Blūmai — parlamenta deputātei (Beļģija).
Hovardam Fāstam — rakstniekam (ASV).
Džonam Bernalam — Londonas universitātes profesoram (Anglija).
Leonam Kručkovskim — rakstniekam (Polija).
Pablo Nerudam — rakstniekam (Čile).

Andrea Andreanal — medicīnas doktori, Stokholmas klīniskās laboratorijas galvenajam ārstam (Zviedrija).

Ninai Vasilija m. Popoval — Vissavienības arodbiedrību centrālās padomes sekretarei (PSRS).

Komitejas priekšsēdētājs D. V. Skobeļcins

Komitejas priekšsēdētāja vietnieki

Go Mo-žo (Ķīna).

Lui Aragons (Francija)

Komitejas locekļi: M. Andersens-Nekse (Dānija).

Jans Dembovskis (Polija).

Michails Sadovjanu (Rumānija).

A. A. Fadejevs (PSRS).

I. G. Erenburgs (PSRS).

Maskavā, 1953. gada 12. decembrī.

Literatūra un Māksla

LATVIJAS PADOMJU RAKSTNIEKU, KOMPONISTU, MĀKSLINIEKU UN ARCHITEKTU SAVIENĪBU LAIKRAKSTS

1953. G.

27. DECEBRĪ

Nr. 52 (467)

Ķīnas Komunistiskās partijas Centralās Komitejas
Priekšsēdētājam

Ķīnas Tautas Republikas Centralās Tautas Valdības
Priekšsēdētājam

Biedram MAO CZE-DUNAM

Dārgais biedri Mao Cze-dun!

Jūsu sešdesmitajā dzimšanas dienā Padomju Savienības Komunistiskās partijas Centralā Komiteja un PSR Savienības Ministru Padome sūta Jums, Ķīnas Komunistiskās partijas pārbaudītajam vadītājam un ķīniešu tautas vadonim, savu brālīgo komunistisko sveicienu.

Visa Jūsu dzīve nesaraucami saistīta ar Ķīnas Komunistiskās partijas varonīgo cīņu par ķīniešu tautas brīvību un neatkarību, kas vainagojusies ar tās lielo vēsturisko uzvaru — Ķīnas Tautas Republikas nodibināšanu. Komunistiskās partijas vadībā Ķīnas tautas demokrātiskā valsts izgājusi pasaules arenā un kļuvusi par varenu miera un demokrātijas nometnes spēku.

PADOMJU SAVIENĪBAS KOMUNISTISKĀS PARTIJAS
CENTRĀLĀ KOMITEJA

PSR SAVIENĪBAS
MINISTRU PADOME

Aizvadītais gads

1953. gada pēdējās dienas... Vēl daži soļi, un tas būs iegājis vēsturē; atvadoties no 1953. gada, cilvēki sveiks jauno, tūkstoš deviņi simti piecdesmit ceturto, ceļot tam priekšā vecā gada atstāto mantojumu: jaunuzceltas mājas, rudeni ievāktu labību, mašīnas un grāmatas, jaunas atziņas un gada laikā iegūto pieredzi, atmiņas par priekiem un bēdām, nākotnes plānus un ieceres. Jo bagātāks šis mantojums, jo skaidrāka rītdienas perspektīva, jo drošāk speram kāju pāri gadmiņas sliekšnim. Tas savukārt atkarīgs no mums pašiem, no mūsu darba rūpniecības un kolchozu laukos, literatūrā un mākslā, zinātnieku laboratorijās un iestāžu kancelejās. Ir lieli un sīki amati, bet visi vajadzīgi un vienlīdz godājami, ja tiek pildīti no visas sirds, un, lūk, kad jaunais gads prasīs: «Ko jūs esat paveikuši pagājušajā?» — uz šo jautājumu nāksies atbildēt kā augsti stāvošam iestādes vadītājam, tā vienkāršai viesu apkalpotājai. Un cik labi jūtas cilvēks, ja viņš var pateikt: «Esmu darijis visu, kas manos spēkos, lai mūsu dzīve kļūtu bagātāka, skaistāka, interesantāka.»

Mēs savā zemē jutīsimies labi, atvadoties no aizgājušā gada un sagaidot jauno.

Kapitalistiskajā pasaulē gadu mija vienmēr vieš drūmas domas, jo nav skaidrības par nākotni un katrs jaunais gads tiek sagaidīts ar aizvien drūmākiem pārejojumiem. «Nākotnes perspektīvas rada šausmas», — 1953. gada priekšvakarā rakstīja «Wall Street Journal», analizējot 300 komersantu aptauju par komerciālās aktivitātes iespējām. «Tas būs smags gads», — pareģoja Anglijas prese.

Kapitalismam tas tiešām bija smags gads: vecis kļuvis aizvien kūsāks, bet iedzimtās kaites — plašie streiki un demonstrācijas, notēta grūtības un krīzes draudi — netiek un neliek mieru. Sabrūk mēģinājumi izkļūt no šīm nepatīkamām ar ieroču palīdzību; korejiešu tautas un ķīniešu brīvprātīgo varonīgās cīņas rezultātā panākts pamiers Korejā. Aizvadītajā gadā galvenā agresīvā lielvalsts — Amerikas Savienotās Valstis — zaudēja udeņraža bumbas monopoli, bet miera ideja guvusi uzvaru pēc uzvaras pār kara kurinātājiem, pieaugušas, norādījušas un vēl vairāk saliedējušas tā aizstāvju rindas visās pasaules malās. Tas viss vājina kapitalisma spēkus.

Tai pašā laikā socialisma un demokrātijas nometne guvusi panākumus pēc panākumiem, kļūstot varenāka nekā jebkad. Milzu teritorijā no Vācijas Demokrātiskās Republikas rietumu robežām līdz Klusajam okeānam visu šo gadu kūsājis aizrautīgs darbs, kas nesis bagātīgus augļus astoņiem simtiem miljonu cilvēku. Pagājušais gads bija uzskatāms liecinieks tam, kā sabrūk visi imperialistu mēģinājumi izjaukt un postīt šo darbu ar uzpirktu algotņu palīdzību: trokšņaini izgāzusies 17. jūnija provokācija Berlīnē, grupām atmākot un sodīti diversanti Ķīnā un tautas demokrātijas zemēs, likvidēta noziedzīgā Berijas banda. Spieģošanai, provokācijām un apvērsumiem kādreiz Trumena asinātā 100 miljoni dolaru strauji put vējā, nenesot gaidītos procentus. Gluži otrādi — tie jāieraksta kapitalistiskās pasaules zaudējumos. Tik tiešām — vecajam kapitalismam tas bija smags gads.

Padomju tauta 1953. gadā ienāca, pilnā sparā strādādama, lai realizētu Komunistiskās partijas XIX kongresa izvirzītos vēsturiskos uzdevumus piektā piecgadu plāna izpildē. Avīzēs katru dienu lasījām par izciliem sasniegumiem, kas gūti gan saimniecībā, gan politikā, gan kultūrā: par metāla kausējumiem un ogļu ieguvu, par jaunām mašīnām un augstām ražām kolchozu druvās, svarīgiem zi-

nātnes atklājumiem un jaunuzceltām hidroelektrostacijām, par jauniem atzinumiem marksisma-lenīnisma teorijā un panākumiem diplomātijā; lasījām jaunas grāmatas, klausījāmies jaunas dziesmas. Visa tā rezultātā pavasari piedzīvojam kārtējo cenu pazeminājumu — dzīve atkal kļuva lētāka, bagātāka. Kļuva skaistākas mūsu pilsētas, bet zemes sirds Maskava izdaiļojās ar daudzām krāšņām augstceltnēm, tai skaitā — ar brīnišķo Universitātes ēku Lenīna kalnos, ko brauc skatīties un apbrīnot ļaudis no visām pasaules malām. Visa mūsu valsts šai gadā vēl vairāk nostiprināja savu avangarda lomu progresīvās cilvēces acīs, slava par padomju tautu, tās darbu un centieniem pieļaut plašumā. Un nav tādu šķēršļu, kas to varētu aizturēt.

Mums bija arī bēdas: nomira mūsu valsts ilggadīgais vadītājs, pirmais un lielākais cilvēks pēc Lenīna — J. V. Staļins. Mēs sērojam, bet cik zemiski tais dienās priecājās ienaidnieki, domādami, ka tas salauzis mūsu spēku! Maldīgi! Viršiņīgi pārcietusi smagā zaudējuma sāpes, mēs vēl ciešāk saliedējam savas rindas ap Komunistisko partiju un devāmies tālāk: — uz jauniem darbiem, jaunām uzvarām, aizmētot no ceļa visus un visādus berģus, kas domājas atradusi izdevīgu brīdi savu noziedzīgo un varaskārīgo mērķu piepildīšanai. Cik apņēmīgi noziedznieku tiesāšanas un sprieduma izpildīšanas dienās pāri visai zemei aizskanēja tautas balss: «Lāsts un negods nodevējiem! Slava Padomju Valdībai un Komunistiskajai partijai!»

Partijas gudrās politikas vadītā, visus šos gadus esam auguši stiprumā un spēkā; aizvadītajā ar prieku uzzinājām, ka esam pietiekami vareni, lai varētu sākt visu tautas arvien pieaugošo prasību apmierināšanu. Pienācis laiks, — saka partija, — lai radītu pārtību visās lietās, lai viss būtu ērts un skaists, lai trūkumam un pelēcībai nebūtu vietas padomju cilvēku dzīvē. Sakārā ar to izvirzīti jauni uzdevumi rūpniecībai un tirdzniecībai, bet it īpaši lauksaimniecībai, divos trijos gados panākot tādu kāpinājumu pārtikas produktu un plaša patēriņa preču ražošanā, tādu kultūras līmeņa pacēlumu, kāds nepieciešams pārejai uz komunismu.

Literatūras un mākslas laukā aizvadītais gads pagāja radoša kāpinājuma apstākļos, cīņā par partijas XIX kongresa norādījumu izpildi un veicot visas tautas kopējos uzdevumus. Cēlusies darbu mākslinieciskā meistarība, dzīves attēlojums kļuvis patiesāks, notikumiem un konfliktiem bagātāks, tēli — pilnāsinīgāki, atdzimuši pamesti žanri, interesantāka, ierosinošāka kļuvusi kritika. Tai pašā laikā — tas it īpaši sakāms par latviešu padomju literatūru un mākslu — jāsaka, ka ieguvumi šais nozarē vēl pārāk mazi, salīdzinot ar sasniegumiem saimniecībā. Varbūt arī pietiktu to romanu, kas aizriņķušajā gadā iznākuši grāmatās vai publicēti žurnālos, ja tie būtu radījuši tādu pašu atsaucību lasītājos, kā savā laikā «Vētra» un «Uz jauno krastu», kā «Zaļā zeme» vai «Plaša mākonos». Nav mazais darbu klāsts 1953. gada mākslas izstādē, bet kāpēc tāda krāsu pelēcība gleznās, nabadzība tēlniecībā? Kur gada sākumā solītās operas, simfonijas, dziesmas? Kāpēc nav filmu un tik maz lugu?

Literatūras un mākslas nozarē mēs joprojām esam pārdarīnieki tautai, un to vajag virsīgi atzīt, kad runājam par aizvadītajā gadā gūtajiem panākumiem un trūkumiem. Jauno, 1954. gada mērķus apņēmības pilni, ka nokārtosim šo parādu, ka mūsu literatūra un māksla kļūs par tikpat krāšņu dzīves atspulgu kā pati dzīve.

Par miera stiprināšanu starp tautām

Godinot šodien Starptautisko Staļina premiju «Par miera stiprināšanu starp tautām» laureatu jauno grupu, miera piekritēju daudzmitojumu masas novērtē savas kustības panākumus. Nesen Vinē notikusi Vispasaules Miera Padomes sesija, kurā piedalījās 59 valstu pārstāvj, liecināja, cik lieli ir šie panākumi. Pasaules tautas aizvien pārvērtīgāk, drosmīgāk un apņēmīgāk nem savas rokās miera saglabāšanu un stiprināšanu. Vērsas plašuma miera cīņā kustība, tajā aktīvi iekļaujas ne vien Eiropas tautas, bet arī atkarīgo zemju un koloniju tautas.

Miera piekritēju kustības vērtens, tās ar katru dienu pleaugošā starptautiskā aktivitāte piespiež agresīvā Atlantijas bloka vadītājus atsācīties no viņu agrāk realizētās politikas — savu agresīvo laupīšanas plānu atklātas reklamēšanas. Miera ienaidnieki tagad maskē savus kareivīgos nolūkus, kas vērsti pret mieru mīlošajām valstīm, ar demagogiskām un viltus pilnām frazēm, pūlēdamies iztēlot sevi par «miermīļiem», bet Atlantijas bloka gatavošanas kamaram — par «aizsardzības rakstura» pasākumiem. Bet miera cīņāji mēdi vāro atlantisko «stratēģu» manevrus, atmasko viņu melnīgo propagandu, dara tautām zināmu patiesību.

Patiesības ieroču nesēju vidū pirmās rindās iet cīņāji par mieru, kas apbalvoti ar Starptautisko Staļina premiju «Par miera stiprināšanu starp tautām».

Francijas izcilais politiskais darbinieks Nacionālās sapulces deputāts Pjērs Kots visus savus spēkus, visu savu politisko pieredzi veltī franču tautas nacionālo interešu aizstāvēšanai. Būdam neuzpērkams Francijas patriots, viņš cīnās plecu pie pleca kopā ar tiem, kas cenšas panākt, lai Francija atgūtu neatkarīgas līdvalsts stāvokli, lai tai būtu savas nacionālā politika, kas sprautu par mērķi nodrošināt mieru Eiropā, starptautisku drošību un stiprināt sadarbību ar visām mieru mīlošajām valstīm.

Pjera Kots vārds pelnīti ieguvis mīlestību viņa dzimtenē un tālu ārpus tās robežām. Viņš ir žurnāla «Miera aizstāvēšanai» galvenais redaktors. Šis žurnāls iznāk daudzās valodās un ir miera cīņāju tribīne, kalpo kultūras sakaru stiprināšanai starp tautām.

Cildena kalpošana zinātnē raksturo cita šā gada Starptautiskās Staļina miera premijas laureata — pazīstamo indišu zinātnieku-mikrobiologu, ģenerālmajora Sahiba Singa Sokheja dzīves gaitas. Viņa dzīve un darbība ir spilgtā liecība tam, ka īsts zinātnieks, kas ar savām zināšanām kalpo cilvēcei, nevar palikt malā no miera cīņās. Sahibs Singa Sokhejs raženi strādā viņa izraudzītajā darba laukā, vadot vienu no Indijas slavenajiem zinātniskās pētniecības institūtiem, aktīvi piedaloties Vispasaules veselības aizsardzības organizācijas darbā kā tās ģenerāldirektora vietnieks. Profesors Sahibs Singa Sokhejs uzskata par savu uzdevumu pārglābt cilvēkus no slimībām. Tāpēc ar jo lielāku saistību viņš uzturēja ziņas par zinātnes sasniegumu noziedzīgu izmantošanu, lai kaitētu ļaudīm. Viņš virišķīgi lika atskanēt savai balsij un asi nosodīja to, ka amerikāņu karaspēks Korejā pielietoja bakterioloģiskos ieročus.

Indijas lielās tautas cienīgais dēls Sahibs Singa Sokhejs kalpo miera lietā ne tikvien ar savām izcilajām zināšanām, — viņš uzstājas kā sabiedrības darbinieks, aicinādamas izvērtēt plašu kampaņu par neatrisinātu starptautisku jautājumu nokārtošanu, par sarunām starp līdvalstīm.

Starptautisko Staļina premiju laureatu sarakstā ir itāliešu ģarīdznieka Andrea Gadžero vārds. Cik daudz ne-nogurstošas enerģijas izrādījis šis Itālijas tautas godīgais dēls, lai iepemtu savu vietu miera cīņāju rindās! Par spīti katoļu oficiālo aprindu aizliegumam, viņš ieradās Varšavā, Vispasaules miera piekritēju kongresā, vadīdamies no tās pašas sirdsapziņas balsis, kas bija pamudinājusi viņu kara dienās pielekties pretestības kustībai, kļūt par Itālijas atbrīvošanas Nacionālās komitejas locekli un par Ligurijas partizānu kapelanu. Šim cilvēkam aiz muguras ir surs dzīves ceļš, spīdzināšanas Mauthausenes nāves nometnē, kur viņu ieslodzīja pēc apcietināšanas 1944. gadā.

«... Miera cīņāji, — par miera piekritēju cīņu Beļģijā sāka Starptautiskās Staļina premijas laureate Izabella Blūma, — iemācījušies nebūt pārlieku lētticīgi... Viņi ir skaidrībā par to, ka nav nemaz tik vienkārši iemiesot tautu centienus pēc miera cīņā par mieru. Beļģijā mēs, miera piekritēju kustības dalībnieki, modinām šo gribu galvenokārt darbaļaužu vidū».

Miera gribas modināšanā Beļģijas darbaļaužu vidū ne mazais nopelns ir pašai Izabellai Blūmai. No parlamenta tribīnes, atklātos mitinos, aviū rakstos viņa dedzīgi un pārliecības pilna aicina uz mieru, aicina aizstāvēt Beļģijas nacionālās intereses, vērsas pret agresīvajām savienībām, pret Rietumvācijas apbruņošanu.

Staļina miera premijas šā gada laureatu vidū ir leņevorojamais angļu zinātnieks, izcilais sabiedriskais darbinieks Džons Bernāls. Šis lielais fiziķis ir viens no mūsdienu miera cīņāju kustības veterāniem. Viņš ne mazumu darījis, lai saliedētu Anglijas un citu zemju zinātniekus pret to, ka zinātnes atklājumus izlieto cilvēkiem naidīgu mērķu sasniegšanai. Savas publiskajās runās un rakstos Džons Bernāls neatlaidīgi cīnās, lai zinātne būtu cieši saistīta ar sava laika progresīvajām kustībām.

Starptautiskā Staļina miera premija piešķirta trim izcilēm mūsdienu progresīvajiem rakstniekiem — Hovardam Fāstam (ASV), Leonam Kručkovskim (Polija) un Pāblo Nerudam (Čile). Ikviens no šiem vārdiem ļoti pazīstams lasītājiem, ar to saistīta vesela maksimālistisko tēlu pasaule.

Sveicot Hovardu Fāstu, drosmīgo rakstnieku, kas savas patiesīgās grāmatas rada rīdīšanas un vajāšanu smagajā atmosfērā, miera cīņāji šodien sveic progresīvo, īsto Ameriku, sveic ASV vienkaršos ļaudis, kas ir ieinteresēti tikpat dziļi kā citu zemju ļaudis, lai visā pasaulē valdītu miers un draudzība starp tautām.

Ievērojamais poļu rakstnieks Leons Kručkovskis, kas daudzus gadus vada Polijas Rakstnieku savienību, nesaraunājami salīstis ar Polijas jaunās literatūras attīstību. Viņa spalvai pieder tādi nozīmīgi, jau pirmskara gados uzrakstīti romāni kā «Kordians un Nekauņa», «Pāva spalvas», «Lamatas». Ļoti liels rakstnieka sasniegums ir lugā «Vācieši», ko viņš uzrakstījis pēc kara un kas kļuvis par izcilu parādību Eiropas literatūrā. Šo lugu uzved vairāku valstu teatros. Savā darbā, kas vēlīts problemai par Vācijas mērķu demokrātisku atdzimšanu, rakstnieks norāda ceļus šīs problēmas atrisināšanai visu to cilvēku starptautiskās brālības garā, kuri tiecas pēc miera un brīvības. Leons Kručkovskis ir jaunās, tautas Polijas celtniecības aktīvs līdzdalībnieks.

Pasauleslavenais Čiles dzejnieks Pāblo Neruda ietilpst izcilāko vārda mākslinieku skaitā. Viņa darbi ir mūsdienu vēstures varonīgā un ledvesmas pilna hronika. Tas, ka tādi rakstnieki kā Pāblo Neruda nesaraunājami salīstījuši savu dzīvi un daļiņādi ar miera cīņāju kustību, liecina, cik liela taisnība ir šai kustībai, kas apvieno ap sevi visatļautīgākos, vislabākos, visprogresīvākos cilvēces spēkus.

Staļina miera premijas jauno laureātu skaitā ir Skandināvijas pārstāve, Stokholmas klīniskās laboratorijas galvenā ārste, pazīstamā demokrātiskās stieļu kustības darbiniece Andrea Andreēna.

Līdzīgi profesoram Sahibam Singam Sokhejam, Andrea Andreēna vēltījusi savu mūžu cilvēku veselības aizsardzībai un līdzīgi indišu zinātniekam arī viņu līdz sirds dziļumiem satricināja tas, ka amerikāņu karaspēks pielietoja Korejā un Ķīnā bakterioloģiskos ieročus. Kā bakterioloģiskā kara faktu izmeklēšanas Starptautiskās zinātniskās komitejas locekle Andrea Andreēna bija šo jaundarbiu aculieciniece. Viņas objektīvā liecība pāarrināja Skandināvijas zemes daudzus cilvēkus pārnāksšanu miera cīņāju nometnē.

Staļina miera premijas piešķiršana N. Popovai, VACP sekretarei, Padomju stieļu anti-fašistiskās komitejas priekšsēdētājai, mums rāda, ka vispārējais ir milzu teguldiņums, ko dod Padomju Savienības stieletes un visi mūsu zemes darbaļaudis miera saglabāšanai. Daudzu zemju demokrātiskās apindas pazīst N. Popovu kā Starptautiskās demokrātiskās stieļu federācijas vicepriekšsēdētāju. Kopā ar citām Federācijas vadītājiem N. Popova cenšas panākt, lai šī plaša masu organizācija sekmīgi realizētu savus cildenos mērķus un uzdevumus.

Miera cīņāju varenās kustības dalībnieki, apsvēicot savus laureatus, ar lepmumu, apzinādamies savu spēku, pārskata savas rindas. Šīs rindas, kas ir plašas un varenas šodien, rit kļūs vēl plašākas, vēl nepārvaramākas. Nekādiem spēkiem neizdosies apturēt miera cīņāju kustību, kas pārstāv mūsu laika visprogresīvākās tendences.

(Pēc «Literaturnaja Gazeta»)

Tautas spriedums

Padomju ļaudis ar vienprātīgu gandarījumu uzņēma PSRS Augstākās Tiesas Speciālā Tiesas Sastāva bargo, bet taisnīgo spriedumu tautas nodevēja un Padomju valsts ienaidnieka L. Berijas un viņa līdzdalībnieku V. Merkulovala, V. Dekanozova, B. Kobulova, S. Goglidzes, P. Mešika un L. Vlodzimirska krimināllietā. PSRS Augstākās Tiesas Speciālās Tiesas Sastāvs nolēma minētajiem spiegiem un noziedzniekiem piespriest augstāko kriminālsoda mēru — nošaušanu, konfiscējot viņiem personīgi piederošo īpašumu, atņemot militārās dienesta pakāpes un apbalvojumus.

23. decembrī tiesas spriedums izpildīts — notiesāti nošauti.

Padomju tautas prasība bargi sodīt Beriju un viņa bāndu par negēlīgajiem noziedzumiem ir izpildīta.

Tāpat kā visi mūsu Dzimtenes darbaļaudis, latviešu tauta daudzus mitinos un sapulcēs demonstrēja savu morāli politisko vienprātību un uzticību Komunistiskajai partijai, tās Centrālajai Komitejai un Padomju valdībai, kas atmaskoja un padarīja nekaitīgus starptautiskā imperiālisma agentus.

LPSR Zinātņu akadēmijas darbinieku mitnīņā ZA prezidents J. Pelve sacīja:

— Ar lielu gandarījumu, mēs, Padomju Latvijas zinātnieki, esam uzņemusi Padomju Savienības Augstākās Tiesas bargo un taisnīgo spriedumu nošaut Beriju un viņa līdzdalībniekus. Mūsu uzdevums tagad — vēl ciešāk sakļaut savas rindas ap Komunistisko partiju un Padomju valdību, vēl enerģiskāk strādāt humanās padomju zinātnes zēšanai.

Talsu rajona lauksaimniecības arteļa «Komuna» kolchoznieks b. Morits teica:

— Nodevējis Berija un viņa rokaspuiši gribēja mazināt padomju iekārtas varenību, aizkavēt partijas un Padomju valdības pasākumu realizēšanu, kas virzīti uz lauksaimniecības augspēju un tautas labklājības līmeņa celšanu. Neizdevās! Nodevēju ļaunie nodomi neptepildījās, — cieši saliedējušies ap partiju un valdību, mēs, kolchoznieki, neželosim spēkus, lai izpildītu mums izvirzītos uzdevumus.

Mitnīņā rūpnīcas VEF releju cecha strādniece b. Pūndruse izteica visu klātesošo domas:

— Tiesas spriedums ir tautas gribas izpausme. Dzimtenes nodevējis Berija un viņa negēlīgie līdzdalībnieki saņēmuši pelnītu sodu. Viņi centās graut mūsu zemes varenību. Bet viņiem tas neizdevās. Mēs, padomju ļaudis, nevīnam un nekad neatļausim ārdīt mūsu mīlīgo jaunācsmes darbu. Solām partijai un valdībai, ka atdosim visus savus spēkus mūsu lielās Dzimtenes nostiprināšanai, vēl nesavtīgāk strādāsim komunisma vārdā.

Mūžīgās jūtas

Dzijas dusmas, rēbumu dvēselē izraisa nodevēja Berijas noziedzumi. Slava un patecība Padomju valdībai un Komunistiskajai partijai, kas norāvušas viltīgo masku mūdzim, izjaukdamas viņa tumsos nodomus. Tiem nekad nebūtu bijis lemts piepildīties, bet cik postā vārēja nodarīt, cik aspi izliet nekrietnais imperiālists sulainis! Partija un Valdība novērsuša šīs briesmas, un ar patiesu gandarījumu visā milzīgajā valstī atskan bālsis: «Lodes padarījušas taisnīgu darbu!» Lai izzūd nodevēja vārds no ļaužu mīnās, bet lai pleaug mūsu modrība. Visudārgāko mantu slepkavnieks, ārzemju bankieru kalps, gribējis mums nolaupīt — padomju tautu draudzību, jo dolarfašistiem tā nedod miera ne diēnā, ne naktī. Latviešu tautas, visas lielās brāļu saimes mīlestība kopš gadsimtiem bijusi veltīta diēnājam krīevu tautai, kas allaž aizstāvējusi apspiestos cīņā pret apspiedējiem, palīdzējusi no tumsas pē gaismas izkļūt, rūpīgi sargājusi mūsu nacionālo kultūru, ar Maksimā Gorkija lūpām sveicinājusi mūsu Rātni. Šīs jūtas nopulgojis, pūlējies izcināt nodevējs, — tik stubls un negēlīgs viņš bijis. Šīs jūtas ir mūžīgas, tās deg mūsu sirdīs, tās sastaro cilvēces saulē.

J. Sudrābkālns

PSRS Augstākajā Tiesā

No 1953. gada 18. līdz 23. decembrim PSRS Augstākās Tiesas Speciālās Tiesas Sastāvs, kurā ietilpa:

sēdes vadītājs — Speciālā Tiesas Sastāva Priekšsēdētājs Padomju Savienības Maršals I. S. Konevs un Speciālā Tiesas Sastāva locekļi: Vissavienības Arodbiedrību Centrālās Padomes Priekšsēdētājs N. M. Sverņiks, PSRS Augstākās Tiesas Priekšsēdētāja pirmais vietnieks J. L. Zeidins, armijas ģenerālis K. S. Moskajenko, PSKP Maskavas apgabala Komitejas Sekretārs N. A. Michailovs, Gruzijas Arodbiedrību Padomes Priekšsēdētājs M. I. Kučava, Maskavas pilsētas tiesas priekšsēdētājs L. A. Gromovs, PSRS Iekšlietu ministra pirmais vietnieks K. F. Luņevs, izskatīja slēgtā tiesas sēdē, ar 1934. gada 1. decembra Likumu noteiktajā kārtībā, krimināllietu, kurā apsūdzēts L. P. Berija un citi.

Saskaņā ar apsūdzības rakstu tiesā bija nodoti: L. P. Berija, apsūdzēts noziedzumos, kas paredzēti KPFSR Kriminālkodeksa 58-1. «b», 58-8., 58-13., 58-11. pantos; V. N. Merkulovala, V. G. Dekanozova, B. Z. Kobulova, S. A. Goglidze, P. J. Mešika, L. J. Vlodzimirska apsūdzēti noziedzumos, kas paredzēti KPFSR Kriminālkodeksa 58-1. «b», 58-8., 58-11. pantos.

Tiesas izmeklēšana pilnīgi apstiprināja iepriekšējās izmeklēšanas materiālus un pret visiem apsūdzētajiem izvirzītas apsūdzības, kas formulētas apsūdzības rakstā.

Tiesā konstatēja, ka, nodevis Dzimteni ar rikodamies ārzemju kapitāla interesēs, apsūdzētais Berija bija norganizējis Padomju valstij naidīgu nodevīgu sazvērnieku grupu, kurā ietilpa ilggadīgā kopīgā noziedzīgā darbībā ar Beriju salistītie apsūdzētie V. N. Merkulovala, V. G. Dekanozova, B. Z. Kobulova, S. A. Goglidze, P. J. Mešika un L. J. Vlodzimirska. Sazvērnieki sprauda sev noziedzīgu mērķi izmantot Iekšlietu ministrijas orgānus pret Komunistisko partiju un PSRS Valdību, nostādīt Iekšlietu ministriju augstāk par Partiju un Valdību, lai sagrābtu varu, likvidētu padomju strādnieku un zemnieku iekārtu, restaurētu kapitalismu un atjaunoju buržuazijas kundzību.

Tiesā konstatēja, ka noziedzīgo, nodevīgo darbību un slepenus sakarus ar ārzemju izlūkošanas dienestiem L. P. Berija uzsāka jau pilsoņu kara laikā, kad 1919. gadā L. P. Berija, atrādamies Bakū, pastrādāja nodevību, iestājoties slepenā agenta amatā Azerbaidžānas kontrrevolucionārās musavattist valdības izlūkošanas dienestā, kurā darbību kontrolēja angļu izlūkošanas orgāni.

1920. gadā L. P. Berija, atrādamies Gruzijā, no jauna pastrādāja nodevību, nodibinot slepenus sakarus ar Gruzijas meņševistiskās valdības ochranku, kurā arī bija angļu izlūkošanas dienesta filiāle.

Turpmākajos gados, līdz pat savam arestam, L. P. Berija uzturēja un paplašināja slepenos sakarus ar ārzemju izlūkošanas dienestiem.

Daudzus gadus L. P. Berija un viņa līdzdalībnieki rūpīgi slēpa un maskēja savu naidīgo darbību.

Pēc J. V. Staļina nāves, saistīdams savus aprēķinus ar reakcionāro imperiālistisko spēku vispārējo aktivizēšanos pret Padomju valsti, L. P. Berija sāka forsēti rikoties, lai izpildītu savus nodevīgos pretpadomju nodomus. Tas arī deva iespēju īsā laikā atmāskot L. P. Beriju un viņa līdzdalībniekus un darīt galu viņu noziedzīgajai darbībai.

Kļuvis 1953. gada martā par PSRS Iekšlietu ministru, apsūdzētais L. P. Berija, sagatavodams varas sagrābšanu, sāka pastiprināti izvirzīt sazvērnieku grupas dalībniekus vadošos amatos tieklab IeM centrālajā aparatā, kā arī tās vīetjējos orgānos, L. P. Berija un viņa līdzdalībnieki izrēķinājās ar godīgiem IeM darbiniekiem, kas atteicās izpildīt sazvērnieku noziedzīgos rikojumus.

Savos nodevīgajos pretpadomju nolūkos L. P. Berija un viņa līdzdalībnieki veica vairākus noziedzīgus pasākumus, lai aktivizētu buržuaziski nacionālistisko elementu atliekas savienotajās republikās, sētu naidu un nesaskaņas starp PSRS tautām un vispirms iedragātu PSRS tautu draudzību ar lielo krīevu tautu.

Rikodamies kā nikns padomju tautas ienaidnieks, apsūdzētais L. P. Berija, lai radītu partijas grūtības mūsu zemē, sabotēja, kavēja realizēt Partijas un Valdības svarīgākos pasākumus, vērstus uz kolchozu un sovchozu saimniecības augspēju un padomju tautas labklājības nemīgtu celšanu.

Konstatēts, ka, slēpdami un maskēdami savu noziedzīgo darbību, apsūdzētais L. P. Berija un viņa līdzdalībnieki teroristiski izrēķinājās ar personām, no kurām viņi baidījās tikt atmāskoti.

Par vienu no savas noziedzīgās darbības galvenajām metodēm sazvērnieki izvēlējās apmelojumus, intrigas un dažādas provokācijas pret godīgiem partijas un padomju darbiniekiem, kas L. P. Berijam un viņa līdzdalībniekiem stāvēja ceļā Padomju valstij naidīgo, nodevīgo nodomu realizēšanā un kavēja viņiem zagties pie varas.

Tiesā konstatēja, ka apsūdzētie L. P. Berija, V. N. Merkulovala, V. G. Dekanozova, B. Z. Kobulova, S. A. Goglidze, P. J. Mešika un L. J. Vlodzimirska, izmantojot savu dienesta stāvokli IeTK-VDM-IeM orgānos, pastrādājuši daudzus vissmagākos noziedzumus, lai izcinātu godīgus, Komunistiskajai partijai un Padomju varai uzticīgus kadrus.

Tiesā arī konstatēja L. P. Berijas noziedzumus, kuri liecināja par viņa dziļo morālo pagrimumu, un faktus par Berijas pastrādāto noziedzīgo savtīgo rīcību un ļaunprātīgo varas izmantošanu.

Visu apsūdzēto vaina viņiem inkriminētajos noziedzumos tiesā pilnīgi pierādīta ar autentiskiem dokumentiem, lietišķiem pierādījumiem, apsūdzēto pašrocīgām piezīmēm un daudzu liecnieku liecībām.

Pierādījumu atmāskoti, apsūdzētie L. P. Berija, V. N. Merkulovala, V. G. Dekanozova, B. Z. Kobulova, S. A. Goglidze, P. J. Mešika un L. J. Vlodzimirska tiesās izmeklēšanā apstiprināja liecības, ko viņi bija devuši iepriekšējā izmeklēšanā, un atzina sevi par vainīgiem daudzu vissmagāko valsts noziedzumu pastrādāšanā.

PSRS Augstākās Tiesas Speciālās Tiesas Sastāvs konstatēja, ka apsūdzētais L. P. Berija vainīgs — Dzimtenes nodevībā, pretpadomju sazvērnieku grupas organizēšanā, lai sagrābtu varu un atjaunotu buržuazijas kundzību; teroristisku aktu pastrādāšanā pret Komunistiskajai partijai un Padomju Savienības tautām uzticīgiem politiskajiem darbiniekiem; aktīvā cīņā pret revolucionāro strādnieku kustību Bakū 1919. gadā, kad Berija bija slepena agenta amatā Azerbaidžānas kontrrevolucionārās musavattist valdības izlūkošanas dienestā, nodibināja tur sakarus ar ārzemju izlūkošanas dienestu, bet turpmāk uzturēja un paplašināja savus slepenos noziedzīgos sakarus ar ārzemju izlūkošanas dienestiem līdz atmāskotības un apcietināšanas brīdim, tās ir, noziedzumos, kas paredzēti KPFSR kriminālkodeksa 58-1. «b», 58-8., 58-13., 58-11. pantos.

Tiesā konstatēja, ka apsūdzētie V. N. Merkulovala, V. G. Dekanozova, B. Z. Kobulova, S. A. Goglidze, P. J. Mešika un L. J. Vlodzimirska vainīgi Dzimtenes nodevībā, teroristisku aktu pastrādāšanā un līdzdalība nodevīgā pretpadomju grupā, tās ir, noziedzumos, kas paredzēti KPFSR Kriminālkodeksa 58-1. «b», 58-8., 58-11. pantos.

PSRS Augstākās Tiesas Speciālās Tiesas Sastāvs nolēms:

Piespriest L. P. Berijam, V. N. Merkulovalam, V. G. Dekanozovam, B. Z. Kobulovam, S. A. Goglidzem, P. J. Mešikam, L. J. Vlodzimirskim augstāko kriminālsoda mēru — nošaušanu, konfiscējot viņiem personīgi piederošo īpašumu, atņemot militārās dienesta pakāpes un apbalvojumus.

Spriedums ir galīgs un nav pārsūdzams.

Spriedums izpildīts

23. decembrī izpildīts PSRS Augstākās Tiesas Speciālās Tiesas Sastāva spriedums: augstākais kriminālsoda mērs — nošaušana — notiesātiem

L. P. Berijam, V. N. Merkulovalam, V. G. Dekanozovam, B. Z. Kobulovam, S. A. Goglidzem, P. J. Mešikam un L. J. Vlodzimirskim.

PSRS Ministru Padomes Staļina premiju komitejā

Staļina premiju komiteja zinātnes un izgudrojumu laukā pieņem darbus Staļina premiju piešķiršanai par 1953. gadu.

Izskatīšanai pieņem:

a) zinātniskus, popularizāciskos darbus un mācību grāmatas, kas publicēti 1951., 1952. un 1953. gadā un kurus augsti novērtējušas plašās zinātnieku aprindas (rokrakstus izskatīšanai nepieņem);

b) izcilus izgudrojumus un ražošanas darba metodu radikālus uzlabojumus,

kas apgūti un ieviesti tautas saimniecībā 1951., 1952. un 1953. gadā.

Minētos darbus iesniedz zinātniskās iestādes, augstākās mācību iestādes, ministrijas, resori un sabiedriskās organizācijas. Tieši no autoriem darbi netiek pieņemti.

Ierosinājumi piešķirt Staļina premijas par 1953. gadu piesūtāmi līdz 1954. gada 15. februārim pēc adreses: Maskava, Zdanova ielā 11, PSRS Ministru Padomes Staļina premiju komitejai zinātnes un izgudrojumu laukā.

Celtniecība uz laukiem 1954. gadā

Sarunā ar mūsu līdzstrādnieku Latvijas PSR Lauksaimniecības ministrijas Celtniecības galvenās pārvaldes priekšnieks N. Kļimašins pastāstīja:

— 1954. gadā nepieredzēti plaši izvērsīsies celtniecība uz laukiem. Realizējot partijas Centrālās Komitejas septembra Plenuma lēmumus, mūsu ministrijām un citām celtniecības organizācijām, kā arī pašiem kolchoziem jāuzceļ daudz dažāda veida ēku. Celtniecības apmērus raksturo šādi skaitļi: ja šogad MTS un citu Lauksaimniecības ministrijas uzņēmumu kapitālajai celtniecībai bija paredzēts izlietot 19 miljonus rubļu, tad nākamgad šim nolūkam piešķirti 52 miljoni rubļu, tāpat gandrīz trīs reizes vairāk. Sevišķi palielināti līdzekļi MTS celtniecībai, — 1954. gadā šeit izlietos 33 miljonus rubļu, kas četrreiz pārsniedz šā gada izdevumus.

Vienpusē MTS — tajā skaitā Ogres, Zvirgzdenes, Siguldas, Liepājas — pielietos kompleksās celtniecības metodi.

Ēku kompleksā, ko cels pēc tipa projekta, būs darbnīca, kurā varēs remontēt 100 traktorū, 100 automašīnu un 50 kombainu gadā; garāža 15—20 traktorim; tāda pati noliktava 15 kombainiem; divas nojumes lauksaimniecības inventāra un mašīnu glabāšanai; divi betonēti laukumi tam pašam nolūkam; degvielas bāze; kopmītne 50 cilvēkiem; 1—2 dzīvojamie nami ar 4, 6 vai 8 dzīvokļiem, kā arī MTS elektrifikācija — vai nu jāuzceļ sava elektrostacija (ar dzīzeļa vai lokomobīles dzinēju), vai arī jāpieslēdzas tuvākajai elektrolīnijai. Katrs šāds jaunceltnes kompleks izmaksās divarpus miljonus rubļu.

Bez tam 1954. gadā mašīnu un traktoru stacijas pēc tipa projektiem uzceļ vēl astoņas darbnīcas, kuru būvdarbi iesākti šajā gadā, un uzsāks četru jaunu darbnīcu celtniecību.

Lielāku vērienu nākamajā gadā pievērsīs dzīvojamu ēku celtniecībai mašīnu un traktoru stacijās. Republikas MTS darbnīcā 1954. gadā saņems 5070 kvadrātmetru lielu dzīvojamu platību. Ar valdības lēmumu šim nolūkam piešķirtas 36 saliekamās vienstāva mājas un bez tam cels trīs mūra ēkas — kopmītne. Plaši izvērsīsies individuālā celtniecība. Lai kreditētu individuālos būvētājus, 1954. gadā paredzēts piešķirt trīsarpus miljonus rubļu, par kuriem var uzcelt 300 mā-

jas (katrs būvētājs saņems aizdevumu 12 tūkstoš rubļu uz desmit gadiem). Salīdzinājumam atgādināšu, ka šogad republikas MTS individuāli uzceltas tikai sešas mājas.

Daudz darba celtniekiem būs jāpaveic arī skolu un lauksaimniecības tehnikumu ēku celtniecībā. 1954. gadā ekspluatācijā jānodod Rīgas lauksaimniecības tehnikuma ēka. Jāuzceļ kopmītņu ēkas Apguldes mechanizācijas skolai un Skrīveru lauksaimniecības vidusskolai, kas sagatavo kolchozu priekšsedētājus. Uzsāks celt lielu dzīvojamu namu ar četrdesmit dzīvokļiem lauksaimniecības mašīnu remontu rūpnīcas «Stars» strādniekiem.

1954. gada plānā paredzēts celt arī sešas inkubatoru stacijas, desmit mīnērāmērojamu noliktavu un virkni citu ēku. Latvijas PSR Lauksaimniecības ministrijas meliorācijas, elektrifikācijas un lauksaimniecības celtniecības projektēšanas institūtam jānodrošina visa celtniecība ar projektu materiāliem. Celtniecībā piedalīsies trīs celtniecības trestī — Rīgas, Liepājas un Rēzeknes, kā arī republikāniskais kantoris, ko paredzēts specializēt sanitār-techniskiem darbiem. Bez tam dažus objektus nodos atsevišķiem darbu izpildītājiem, bet dažus no tiem saimnieciskā kārtā veiks pašas MTS.

Republikas kolchoziem jāuzceļ apmēram divreiz vairāk nekā šogad. Kolchozu celtniecībā pavisam ieguldīs 280 miljonus rubļu. Visumā tā būs kopības fermu celtniecība. Nākamajā gadā jāuzceļ pieci simti govju kūti. Visas tās cels pēc tipa projektiem, galvenokārt 100—125 govīm. Pie katras govju kūts paredzēts celt divus skābarības torņus un virtuvi barības sagatavošanai. Cels arī lielākas govju kūti divi simti govīm.

1954. gadā uzcels apmēram 300 cūkkūti, katru 140—180 cūkām. Arī pie cūkkūtiem cels virtuves barības sagatavošanai. Kolchozos cels arī labības kaltes, klētis, dārzāju noliktavas, nojumes. Daudzos kolchozos uzcels klubus, mazbērnu novietnes un bērnudārzus, valdes ēkas.

Jauns pasākums nākamajā gadā būs kolchoznieku dzīvojamu ēku celtniecības kreditēšana. Kolchozniekiem valsts aizdos dzīvojamu ēku celtniecībai četrus miljonus rubļu ilgādausīgu kredītu.

Celtnieki pletīs visus spēkus, lai visus patiešām grandiozos plānus izpildītu laikā un augstā kvalitātē.

RĪGAS TEATROS

Apskats par dažiem jaunākajiem inscenējumiem

Pēdējā laikā mūsu teatru dzīvē vērojama iepriecinoša parādība: padomju luga ieņem repertuārā arvien redzamāku, nozīmīgāku vietu. Padomju luga tagad dominē ne tikai repertuārā plānos, bet arī teatru afišās, kur lasām, ka tieši padomju lugas ir tās, kas tiek visbiežāk izrādītas. Šis iepriecinošais fakts liecina, ka padomju dramaturģija prot atrast ceļu uz skatītāja sirdi, ka padomju dramaturģijai spēj uzrakstīt dramatiskus darbus, kas saista ne vien ar vajadzīgo, aktuālo tematiku, ar asli izvirzītām problēmām, bet arī ar spilgtiem, lietpratīgi tipizētiem tēliem, saistošu, spraigu darbību, vārdu sakot — ar savu augsto māksliniecisko gatavību.

Viena no tādām lūgām, kas šā laikā apstaigājusi daudzus jo daudzus Padomju zemes teatrus, ir ukraiņu dramaturga Vasilja Minko satīriskā komedija «Nenosaucot uzvārdus». Rīgā to izrāda divi teātri — LPSR Valsts Akademiskais Dramas teātris un LPSR Valsts Krievu Dramas teātris. Krievu Dramas teātri «Nenosaucot uzvārdus» inscenējis režisors A. Lakšins. Par viņa darbu šai inscenējumā var teikt, ka tajā visai pārliecinoši iepazīstamies ar lietpratīgu aktieru radošo darbu vadītāju un uzmanīgu lugas idejiskā satura atsedzēju.

Komedija «Nenosaucot uzvārdus» ar asas satiras pātāgu šausa konkrētas neēšanas, kas vēl šur tur saglabājusies padomju dzīvē: birokratismu, panākumu reibona radītu pašapmierinātību, snaudulību, nevēribu pret kritiku. So negatīvo īpašību nesējs lūgā ir kāds ministra vietnieks Karpo Karpovičs, kura tēlu, izmantojot visai plašu krāsu gammu, ļoti pārliecinoši veidojis aktieris S. Antipovs. Ar visu dzēlību vērsdamies pret Karpo Karpoviča negatīvajām īpašībām, autors necenšas viņu iznīcināt, bet parāda, ka šis agrākais revolucionārs, drosmīgais cīnītājs kara laikā, vēlāk enerģiskais darbinieks socialisma celtniecībā, nevar noslidēt tik zemu, lai nespētu atgriezties padomju cilvēka cienīgā dzīvē. Šā momenta pletiekama novērtēšana ir liels aktiera un režisora panākums, kas lielā mērā nodrošina izrādei pareizu idejisko skanējumu.

Pret gluži citā veida negatīvajām lūgas autors vērsās ar Karpo Karpoviča sievas Dianas — meitas Poemas tēliem. Dianas izturēšanās lūgā liecina, ka viņa vienmēr bijusi sīkpiļsoniska dīkdīene, pašlabuma meklētāja, kas savas savtīgās intereses štāda pāri visam. Nav ne mazāko šaubu, ka, jau pirms daudzām gadiem kļūdama par Karpo Karpoviča sievu, viņa vadijusies vienīgi no kaila aprēķina. Poema ir it kā Dianas tēla turpinājums, pacēlums jaunā, vēl riebīgākā pakāpē. Aktīse L. Kajužnaja (Diana) un J. Kriļova (Poema) rīkojusies pareizi, ka nav mēģinājušas atstāt šiem tēliem nekādas daudzmaiz gaļas perspektīvas. Diana un Poema apdāvināto aktiņu tēlojumā ir šārpni, ko veselīgā padomju dzīves strauvē neizbēgami aizskaloš, lai tie netraucētu mūsu cilvēku darbu, nesagādētu viņu skaistās, cildenās savstarpējās attiecības.

So, arī citu negatīvo tēlu raksturojums rāda, ka par galveno uzdevumu režisors izvirzījis satiras elementu akcentēšanu, pastiprināšanu līdz hiperbolai. Pret tāda uzdevuma izvirzīšanu nav nekādu iebildumu. Slikti ir vienīgi tas, ka šai hiperbolizētajai satīrai teātris nav spējis stādīt pretim līdzvērtīgi spēcīgus pozitīvos tēlus, kuru vīdū isti apmierina vienīgi Karpo Karpoviča tēvs Karpo Sidorovičs aktiera V. Gluchova veidojumā. Un tas jau ir visai nopietns inscenējuma trūkums, jo lūgā pozitīvajiem tēliem ierādīta ļoti ievērojama vieta. Pie šā trūkuma novēršanas vajadzētu vēl pastrādāt.

Akademiskajā Dramas teātri V. Minko komedija «Nenosaucot uzvārdus» inscenēta labu laiku vēlāk nekā Krievu Dramas teātri. Patikami konstatēt, ka šeit režisori A. Amtmanis-Briedītis un K. Pamše atraduši savu, zināmā mērā no cita redzes viedokļa izrietošu pieeju lūgas iztulkojumam, tādējādi izvairodami no atkātošanās. Režisori nav centušies par katru cenu izsaukt skatītāju zālē smiekļus. Par lūgā parādītajām negatīvajām parādībām viņi gribējuši runāt ļoti nopietni. Šāda pieeja, protams, slēpj sevī zināmas brīesmas. Izrāde brižam zaudē komedijsko sprālgumu, kļūst pagausa. Toties tāds negatīvo tēlu nostādījums dod iespēju spilgti un pārliecinoši parādīt pozitīvo tēlu pārkumu. Tādēļ Akademiskajā Dramas teātri izvēlētais traktējums, kaut arī no tiri teatrala viedokļa, šķiet mazliet riskants, idejiskā ziņā sevi pilnam attaisno un, sniedzot virkni interesanti un zīmīgi tvertu pozitīvo tēlu (E. Dūdas Gaļa, K. Klētnieka Karpo

Sidorovičs, daļēji arī R. Zandersona Kočubejs), nodrošina izrādei labu māksliniecisko līmeni.

Ar rūpīgu lomas izstrādājumu, dziļām psiholoģiskām pārejām, smalkām niansēm runā un žestikulācijā šai inscenējumā sevišķi izceļas Karpo Karpoviča tēlotājs E. Zile.

Izrādes panākumā svarīgs ieguldījums ir jauno aktieru E. Britiņa (Zaneks) un A. Liniņa (Sasko) veiksmīgais tēlojums.

Ipatnēju vietu Dalles teātra repertuārā ieņem gruziņu dramaturģes M. Baratašvili komedija «Spārīte», kurā risināta cilvēka izaugsmes svarīgā problema, parādīts, ka padomju īstenības apstākļos jaunam cilvēkam, kas meklē savu dzīves ceļu, nav jāmaldās kā pa mežu, bet gan pati dzīve un visa sabiedrība palīdz to atrast. Apsveicami ir tas, ka šo dzīvespriecīgo, notikumos un asprātībās dzirkstošo komediju Dalles teātris nav baidījies uzticēt jaunākās paaudzes aktieriem.

Kā rāda izrāžu gaita, jaunie aktieri un arī viņu vecākie, pieredzējušie partneri radoši plet darbam, meklē arvien jaunus, spilgtākus krāsus, kā rezultātā izrāde kļuvusi daudz spraīgāka, nekā tā bija sākumā. Atrasi-tāki un izteiksmīgāki savās lomās kļuvuši V. Gribača (Spārīte), G. Placēns (Kochta), V. Brangule (Marine) un A. Dūda (Sota).

Bet līdz šai pozitīvajai parādībai attīstījusies neceļos aizgājusi arī kāda cita, ne tik iepriecinoša parādība, kad lūgā do to tekstu vai darbības materiālu tēlotāji izmanto nevis rakstura vai galvenās domas atklāsmē, bet gan pašmērķm. Valrākti aktieri tieksmē pēc komiskas izteiksmības «pārcenšams», mēro savus panākumus ar smieklu līgumu skatītāju zālē.

Ja daļēji tas attiecas uz Pičiko, Kochtas un pat Spārītes lomu tēlotājiem, tad nopietnāks pārmēts jāizsaka aktierim V. Skulmem, kas tēlo dīkdīeni Sandro. Būdam atjautīgs, izdomas bagāts aktieris, V. Skulme tomēr pārāk atzāvējis ar nianšu un krāsu meklēšanu, pierakstīdam savam tēlam daudz lieku, kā rezultātā skatītājs negūst skaidra ieskaista par Sandro, bet redz to kā komisku tipu «vispār». Skatītājs gan smejas par aktiera skatuviskajām dotībām, bet tā arī neuzzina, kas Sandro isti ir. Kāpēc padomju sabiedrība tik liberāli izturas pret šādu dienas zagli? Lieta tā, ka, sabiezēdam vienā tēlā pārāk daudz gan raksturīgu, gan neraksturīgu krāsu, aktieris savu Sandro pārvērtis vientiesī, kas ākstās vienādi uzkrītoši Tiniko, kā arī viņas tēva Iraklija klātbūtnē. Liekas, īstenībā tam vajadzētu būt citādi — šādi dienderi ļoti labi prot piemēroties apstākļiem un vajadzības gadījumā slēpt savu isto dabu.

Liekas, nepareizi traktē savu lomu arī aktīse I. Muceniece (Tiniko). Ope-rēdama ar vienu krāsu — Tiniko ārīš-ķīgumu, — viņa padarījusī savu tēlu pārāk seklu un aprobežotu.

So abu tēlu pārlēzs atrisinājums padarītu izrādi viengabalaināku un mērķ-tiecīgāku.

Šai mēnesī pagāja 30 gadu, kopš uz skatuves pirmoreiz parādījies Andreja Upiša jaunatnes luga «Lai-mes lācis», kurai autors devis pirmreizīgu žanrisko apzīmējumu: reāla pasaka.

Sī ir patiesi iepatnēja, reāla pasaka. Darba pamatnoskaņa liekas teiksmai-na, bet personas, lai nokļūtu cik divai-nās situācijās nokļūdamas, vienmēr

paliek stāvam abām kājām uz zemes, neaizlidojot nekādos mākoņos, nesa-stopoties ne ar kādām pārdabiskām bū-tēm. Varētu sacīt, ka rakstnieks sa-cērējis gluži savdabīgu satīrisku kome-diju, kas piemērota visjaunāko teātra apmeklētāju izpratnei. Parādījis bēr-niem gan dažādas agrākās sociālās ie-kārtas netaisnības, gan to ietekmē iz-raisījušās raksturu vājbības un sadzīves neēšanas, rakstnieks mudina jauno audzi iesaistīties labākas dzīves celtniecībā.

Režisori B. Praudīns un T. Baboli-ņa sapratuši, ka Upiša hiperbolas, kā vienmēr, arī šai darbā ietver sevi dzi-ļu sociālu jēgu, bet nav domātas pavir-šai skatītāju smidzināšanai.

Ar inscenējuma līdzekļiem asprātīgi atrisināts izrādes sākums. Isti piemēro-tai levdamuzikai (komponists B. So-sārs) skanot, it kā no miglas iznirst ēku un koku apveidi, kam pāri spīd oriģināli darināts mēness; tad legais-moņas skatuves priekšplāns, un iepatnēji izgleznota caurspīdīga aizkara priekšā parādās telcējs (E. Liepiņš), kas runā prologu — stāsta «Sūnu ciema zēni» leivadu.

Pirmajā ainā ļoti uzskatāmi izteicas ciema iedzīvotāju šaurā, sīkā, piekvē-puša pasaulīte, spilgti iezīmējas raksturi. Ainas beigu daļā parādās trīs varoņi, kas dodas meklēt daudzdzināto «laimes lāci», kuram jānovērš visas nelaimes šai ciemā. Abi zēni (V. Ķi-melis un Š. Macijevskis) pārliecina ar nesamākslotu zēniskumu; tālākā izrā-des gaitā pārliecinoši izpaužas arī viņu dūšība, spējas tikt sveikā cauri bīsta-miem sarežģījumiem. Trešais ceļotājs, skroderis Bukstiņš (E. Skurstenis), kas autoram izdevies īpaši krāsains, uz skatuves šķiet pārāk maz izteiksmīgs.

Otrā ainā atkal redzam jo izēimī-gus, citu no cita atšķirīgus tēlus — ciema vīrus (īpaši spilgti lomu veido-jumi J. Grantipam un V. Bārdam).

Trešajā ainā «laimes lācis» meklē-tāji nokļūst pie ēģāniem. Māk-slinieciski sevišķi iespaidīgi izrīsi-nāts baltās ēģānietes (Z. Ozolniece), ceļotāju turpmākas līdzgaitniece un vē-lākās «laimes lācis» atdarinātājas, tēls.

Visvājāk teātrim izdevusies cetur-tā aina, kas notiek pie Kunga un ir it īpaši plašu skatuvisku iespējumu pī-līna. Autors to veidojis mērenas grotes-kas plāksnē, bet režija pārāk tiekusies pēc efektiem, no kuriem daudzi iznākuši lēti.

Pēdējā ainā darbības atrisinājums un rezumējums izdevies ļoti labi. Tāpat kā sākums, dekoratīvā un apgaismojuma ziņā interesanta izrādes izskaņa, tā ka prologs un epilogs kopā rada visam inscenējumam savdabīgu ietvaru. Pie tā liels nopelns skatuves gleznotājam H. Puto, kas prātis sniegt kat-ras ainas raksturojumam atbilstošu, pievilcīgu ārējo ietēru.

Jānovēl, lai «Laimes lācis» Jaunat-nes teātra jauninscenējumā ļoti ilgi saistītu mazo skatītāju uzmanību un lai atsevišķās festudējuma nepilnības drīz likvidētos.

Teatra dzīve Rīgā, tāpat kā visā Padomju zemē, kļūst arvien rosmīgā-ka. Viena pēc otras uz mūsu teatru skatuves uznāk labi uzrakstītas un labi inscenētas lugas. Protams, kā dramaturgu, tā teatru darbā vēl ir no-pietni trūkumi. Taču pret tiem izvēsta enerģiska cīņa. Jauno gadu skatītāji pamatoti sagaida ar pārliecību, ka tas nesis daudz vērtīgu, savilņojošu izrā-žu visos mūsu teatros.

Bruno Saulītis

Redaktora sapnis Jaungada naktī

Pēc aizvadītās darba dienas
Kāds redaktors pie galdi sēd
Bāls tā kā nokaļkota siena,
Pavisam gurd, ne dzer, ne ēd.
Bij šodien numurs jālatī drukā,
Un atkal kuro reizi jau
Ne romana, ne stāsta nav
Un pat ar poetiem ir sprukās:
Viens dzied ar pretenzijām mazām
Par mīlestību (tā nekā!),
Bet divi kukaiņiem un kazām
Ir vēltījuši fabulas.
Dažs kritiķis lej kā ar spaini
Par Veidenbaumu un par Raini,
Bet klus par dienām mūsējām.
(Nu kādēļ jāpieskaras tam?)
— Ap nomirušiem slavu pinot,
Pats pētnieks lauru lapu gūš;
No dzīvajiem, — kas to var zināt,
Varbūt dažs labs vēl naidnieks kļūst!)
Ko tur lai dara? — It nekā!
Kas ir, tas arī jādrukā.

Jā, redaktoram vecā gadā
Pie papēžiem jau dūša šķiet.
Un nejauši, nez kā tas gadās,
Ver snaudiens smagos plakstus ciet.

...Viņš atkal savā redakcijā...
Bet kas tad nu ir noticies?
Ar rakstiem un ar recenzijām
Nāc teoretiski, ka biezs.
Viens mūsu dienu dzeju pēta,
Bet citam doma izauklēta
Par dramaturgu darbiem spriest.
Ir pārsteigts redaktors pārlieku,
Viņš paskatās un tad ar prieku
Steidz rakstītājiem roku spiest.
Nu gais būs daudzām mūsu mokām,
No krūtīm norepas kā kalns.
Bet tad — ar papīršķēsi rokā
Nāk iekšā Jānis Sudrabkalns.

Sirds redaktoram sit — tuks, tuks,
Kad lasa pantus, grodi vītos.
Bet kas tad tas — Lūk, Valdis Lukss
Nes poemu ten apsolīto.
Aiz viņa poetu liels jūklis,
Tik daudz, kā sen nav piedzīvots:
Tur Kroma, Balodis un Krūklis,
Tur Kempe, Rudzītis un Grotis.
Kas dzejoļu! Un visi tie
No labākām vīslabāk!

Vēl dzejas patsams nava beidzies,
Kad jauni viņi iesāk brāz:
Pa trepēm strauji augšup steigdzies,
Klāt Evalds Vilks: — Lūk, te būs
stāsts!

Brāšs nesējs nāk ar milzu saipiem:
List viram sviēdi paipzu saipiem:
— Kur redaktors? Jums sūtījums... —
— Ko, romāni? Un tas viss mums? —
Redz redaktors — kā dzīdas tērces
Rit teikumi un uzrādī skar.
Jā, — to ir uzrakstījis Bērcē,
No pirmā skata redzēt var!
Nāk arī Muiznieks, Branks un Talcis,
Ir katram padusē kaut kas.
Si briža redaktors sen alcis,
Birst viņam priekā asaras,
Un sirds bezgala liksma kļūst:
Jā, biedri, tagad nu reiz būs!...

Tad pēkšņi... (bēda, kur tu rodies?)
Kāds steigšas draugu modināt:
— Ej, redaktor, ko guli, modies!
Ir divpadsmit, un Jaungada klāt! —
Berz' ilgi acis modinātais,
Līdz beidzot saprotams tiek viss.
Viņš atzistas: — Man, biedri, jāteic,
Ka laikam būšu sapņojis... —
Tad tostu uzsauca saviem draugiem:
— Mēs strādāsim, kā es, tā jūs,
Lai jaunā gadā sapņi jaukie
Par dzīves īstenību kļūst!

Vakar Dalles teātri notika J. Grantā un V. Sauleskalna lūgas «Jūras vē-jos» 50. Izrāde. A t i t ē l ā: skats no «Jūras vēju» inscenējuma

IGAUNU „DZIESMU TĒVS“

F. R. KREICVALDA PIEMIŅAI

Pirms 150 gadiem — 1803. gada 26. decembrī — dzimis Frīdrihs Reinholds Kreicvalds, Igaunu literatūras demokrātisko tradīciju pamatlicējs, tautas eposā «Kalevipoegs» veidotājs, ievērojamais apgaismes darbinieks, cīnītājs par tautas brīvību un laimi.

Kreicvalda bērniņa pagājusī dzimtbūšanas apstākļos. Viņa tēvs bija dzimcilvēks, kādas muižas kūrnieks. Zēns auga, ik dienas redzēdams dzimtlauzu postu, viņu atkarību no muižnieku patvaļas. Daudz viņš dzirdēja tautas dziesmu un nostāstus, kas pauda tautas sāpes, ilgas un reizē nelaiskstošo dzīves spēku. Zēna iztēlī valdzināja teiku varonis — milzēns Kalevipoegs, tautas nesalaužamā spēka iemiesojums.

Dzimcilvēka dēlam legūt izglītību tolaik bija ārkārtīgi grūti. Bet Kreicvaldam nepietrūka neatlaidības. Lai arī mācīties nācās ar pārtraukumiem, viņš 1826. gada vārēja kļūt par pilsētas Tērbatas universitātes medicīnas studentu. Kļuvis par ārstu, viņš apmetās Veru pilsētā, netālu no Latvijas, un nostrādāja tur 44 gadus. Ar savu atsaucību, demokrātismu, lielo pienākuma apziņu ārsti Kreicvalds ieguva vienlīdzīgu cilvēku mīlestību.

Visu savu brīvo laiku Kreicvalds veltīja literatūrā un tautas apgaismes darbam. Rūpēdams par tautas izglītības celšanu, viņš publicēja daudz populāru rakstu par dabaszinātni, ģeogrāfiju, vēsturi, veselības kopšanu utt. Sais rakstos viņš apkaroja māņus un aizspriedumus, popularizēja zinātnes sasniegumus.

Dzīvodams klusā provinces pilsētā, Kreicvalds nebija atrauts no sava laika sabiedriskās dzīves, literatūras un mākslas lietaiem notikumiem un atbilstības procesa. Viņš spēja būt arī šāls apstākļos lielas kultūras cilvēks, kam ir sakars ar sava laika progresīvajiem centieniem un kultūras sasniegumiem. Kreicvaldam bija daudz draugu Tartu, Tallinā, Pēterpilī, Intelligēncē. Viņa draugu vidū bija progresīvi cilvēki, kas uzturēja sakarus ar krievu revolucionārajiem demokrātiem. Šie sakari sekmēja Kreicvalda uzskatu veidošanos.

Izaudzis dzimtlauzu dzīvī, Kreicvalds juta neremdināmu naidu pret dzimtbūšanas paliekām un dziļu līdzjūtību apspiestajiem zemniekiem. Savos rakstos viņš dažkārt pleskārās drausmīgajiem apstākļiem, kādos nonāca zemnieki pēc tā sauktās «brīvlaišanas». Pieauga nabadzība, neražām sekoja bāds un epidēmijas. Cenzuras šķēršļi dēļ lietodams dažkārt alegorisku for-

mu, Kreicvalds nosodīja pastāvošo iekārtu un palīdzēja aktivizēt tautas masas nemiera un pretestības noskaņās. Kreicvalda raksti izraisīja valdošo aprindu sašutumu un draudus.

Kreicvalds atmākoja leģendu, ka vācu suņi-bruņinieki, iekarodami Igauniju, atnesuši kulturu, «kristietības svētību». Viņš neatlaidīgi cīnījās pret reakcijas ideologiem — mācītājiem, kas cenšas noturēt tautu «svētajā muiķībā». Tie māca tautai aklā paklausību, būdami pārliecināti, ka «jo lēnāka aita, jo vieglāk to ciņpt».

Labi apzinādamies literatūras sabiedrisko nozīmi un rakstnieka atbildību tautas priekšā, Kreicvalds aicināja rakstniekus apkarot visu veco, satrunējušo. Kā ārsts ar asu nazi izgriezī atmirušus audus no dzīvas miesas, tā rakstniekam jāatsedz un jāizstumj no dzīves viss atmirušais. Rakstnieku Kreicvalds uzskatīja par sabiedrisku cīnītāju, kas aicināts audzināt un vadīt tautu progresīvu ideju gaismā.

Liela atbalsta Kreicvaldam sniedza krievu sabiedrības pārstāvji. Ipaši Pēterpils zinātnieki. Zinātņu akadēmija publicēja viņa darbus par Igaunu valodu, folkloru, archeoloģiju. Kreicvalds bija kvēls krievu tautas draugs. Viņš bieži runāja par Igaunu un krievu tautas vēsturisko draudzību un bija pārliecināts, ka šī draudzība palīdzēs atbrīvoties no Baltijas baronu jūga. Kreicvalda nopelni ir, ka jaunajā, topošajā Igaunu literatūrā un zinātnē ietilpa krievu demokrātiskās kultūras ietekme.

Kreicvalds bija pārliecināts, ka nacionālās literatūras pamatā jāliek tautas dzeja. Šīs pārliecības vadīts, viņš pievērsās folkloristikai. Viņā apvienojās folkloras vācējs, pētnieks un dzejnieks.

Kreicvalda galvenais darbs ir uz Igaunu folkloras pamata veidotais epos «Kalevipoegs», kura metus bija nopērcis jau viņa agrī mirušais draugs Fēlmanis. Vēlītā eposam desmit intensīva darba gadus, Kreicvalds to pabeidza pirmajā variantā 1853. gadā, bet daudzu šķēršļu dēļ varēja sākt publicēt tikai 1857. gadā. Pret Kreicvalda monumentālo darbu nostājās reakcionāri garīdzniecība. Darbs sekmīgi novadīšanu līdz galam veicināja krievu zinātnieki. Ar viņu gādību Kreicvaldam 1860. gadā par «Kalevipoegu» piešķirta Zinātņu akadēmijas prēmiju.

«Kalevipoegs» ir Igaunu tautas daļrādes diēns piemineklis. Bet bija nepieciešama talantīga dzejnieka un tautas dzejas pazinēja jaunrade, lai tautas

teikas saliedētu vienotā veselumā. Kreicvalds sekmīgi paveica šo grūto un atbildīgo uzdevumu, ieguldīdams monumentālu stūrakmeni Igaunu nacionālās kultūras celtnē.

Milzēns Kalevipoegs simbolizē neizmējamās tautas spēkus, kas rūdījušies cīņā pret stichiskiem dabas spēkiem un tautas apspiedējumiem.

«Kalevipoega» galvenā ideja ir patriotisms un cīņa pret likatru apspiešanu un netaisnību, pret visiem tautas ienaidniekiem. Šī ideja piešķir eposam dziļu skaņu, Igaunu darbajauzu masām cīnoties par atbrīvošanos no feodālās un kapitalistiskās eksploatācijas. Eposā uzsvēta Igaunu un krievu tautas draudzība. Par «Kalevipoegu» izteicies Maksims Gorkijs, uzsvērdams eposa antirelīģisko raksturu.

Kalevipoega tēla apvienojas darba cilvēka, tautas vadoņa, drosmīga kareivja un jūrnieka iezīmes. Tēls pauž tautas brīvības centienus. Dīzāls varonis ir visu apspiesto aizstāvis un atbrīvotājs. Lai arī viņa liktenis ir traģisks, epos izskan tautas uzvaras pārliecībā.

Eposā izpaudusies Igaunu darba tautas domas un ilgas, tāpēc tas kļuva par aicinātāju cīņā par ekspluatatoriskā jūga gāšanu. Ar savu tautas laimes ideju «Kalevipoegs» ir tuvs padomju laudim. Eposā piesātināts tautas daļrādes tēliem un izteiksmes līdzekļiem, tāpēc tam piemīt arī liels dzejisks valdzinājums. «Kalevipoega» radītājs ieguva «dziesmu tēva» vārdu.

Liela nozīme Igaunu rakstniecības attīstībā arī Kreicvalda pasākām un stāstiem. Viņa stāsti, kuros izmantoti folkloras izteiksmes līdzekļi, ievada satīras attīstību Igaunu literatūrā.

Tāpat redzama viņa Kreicvaldam pieder Igaunu pagājušā gadsimta lirika. Viņš bija pirmais Igaunu dzejnieks, kas spēja dzeju aptvert ir svarīgas sociālas temas, ir cilvēka jūtu daudzveidību.

Jāatzīmē arī Kreicvalda lieli nopelni Igaunu literatūras valodas izkopšanā. Klusās Veru pilsētiņas ārstā, nabaga ļaužu drauga un palīga Frīdriha Kreicvalda darbalaiks bija neparasti plašs, viņa darba rosme apbrīnojama.

Uzturot sakarus ar Pēterpili u. c. zinātniekiem un Igaunu progresīvajiem

F. R. Kreicvalds

kultūras darbiniekiem, Kreicvaldam bija ļoti plaša korespondence, kas ir saglabājusies. Igaunijas PSR Zinātņu akadēmija to sagatavojusi publicēšanai 6 sējumos.

Kreicvalda ietekme uz Igaunu literatūru ir ļoti liela. Viņš nostiprināja literatūras saistību ar tautas daļrādes tradīcijām. Būdamis nenogurstošs cīnītājs pret sociālo netaisnību, pret baznīcas kultivēto tumsonību, Kreicvalds nodibināja Igaunu demokrātiskās literatūras labākās tradīcijas. Izpradzams tautas domas un jūtas, Kreicvalds kļuva par plašu tautas masu noskaņu un centienu paudēju un sekmēja šo masu aktivitāti. Uz viņa iedibinātām tradīcijām balstās Lidijs Koldula, Eduards Vilde u. c.

Viktors Kingiseps un citi redzamākie Igaunu revolucionārie cīnītāji ar dziļu cieņu izturējies pret «Kalevipoegu» un citiem labākajiem Kreicvalda darbiem. Padomju Igaunijā Kreicvalda literārais mantojums kļuvis plaši pieejams tautai. Krievu tulkojumā tas tagad pazīstams visām padomju tautām.

Latviski «Kalevipoegs» iznāca 1929. gadā Elīnas Zālītes tulkojumā.

Ievērojamā Igaunu klasiķa, «dziesmu tēva» atceri līdz ar Igaunu tautu atzīmē visas brālīgās padomju tautas.

K. Kundziņš

Kora pieci gadi

Ar koncertu 20. decembrī savu piecu gadu darbību atzīmēja Latvijas Valsts universitātes vīru koris. Piecu gadu laikā tas no iesācēja pašdarbības kolektīva izaudzis par iespaidīgu mākslīniecisku vienību, kas godam skandinādomu dziesmu arī aiz mūsu republikas robežām.

Organizēts 1948. gada rudenī, korī pirmo lielo pārbaudi izturēja II Padomju Latvijas dziesmu svētkos, kur dziesmu karā ieguva 2. vietu. Taču īsti koris izauga no nostiprināšanās 1950. gada oktobra, kad par tā mākslīniecisko vadītāju sāka strādāt Operas un baleta teātra kormeistars Haralds Mednis. Šajā laikā tika pārstrādēti esāis un apgūti jauns repertuārs, un ja 1951. gada decembrī koris varēja dotie atbildīgā koncertbraucienā uz Igauniju PSR, veiksmīgi uzstājoties Tallinā un Tartū. Soruden koris viesojās Kaunā un Viļņā. Sevišķi daudz koncerti rīko ti mūsu pašu republikā — gan Rīgā, gan periferijā. 1952./53. gada sezonā universitātes vīru koris piedalījās Vēdi «Rekvīema» uzvedumā Operas un baleta teātrī.

Kora mākslīnieciskais līmenis audzējis reizē ar latviešu padomju vīru koru dziesmu. Ja 1951. gadā, viesojoties Igaunijā, koris varēja aizvest līdz tam kad dažas dziesmas, tad nupat notikī šajā koncertā jau veselu programmu daļu sastādīja viena komponista — M. Zariņa — darbi. Protams, visi republikas vīru kori joti vēloties, lai mūsu komponisti vēl vairāk domātu par vīru koru repertuāra sagādāšanu.

Piecu gadu laikā koris audzis arī kolektīvs, apvienojot savā saimē pār 80 dziedātājus. Savas līdzšinējās darbības laikā koris testudējis vairāk nekā 70 dziesmu. Lielākā daļa no tām ir padomju autoru darbi. Kora programā vēl ir arī krievu, latviešu un Rietumelpas klasiku dziesmas, kā arī tautas dziesmas.

Piecu gadu neatlaidīgā darbā pie nāks daudz. Taču samierināties ar saņemto nedrīkst. Turpmākajā darbā no vērsami daudzi trūkumi, kuru vidū jāmin nepietiekamā sadarbība ar komponistiem, nespēja nodrošināt kori ar šiem solistiem, dažkārt zemā līmenī disciplīnas līmenis.

Sava darba jauno posmu LVU vīru koris sāk ar apņēmību tuvākajā nākotnē sagatavot padomju autoru koncertu, noorganizēt koncertbraucienus uz Leningradu un citus pasākumus, lai vēl plašāk un dziļāk darbajauzu masas ieskanētu skaistā padomju dziesma.

M. Ģeibaks

MARTIŅS ZUNTERS
ARTURS VILKS

SKABARGAS

Lugas fragments

Lugu «Skabargas» savā repertuārā uzņēmis LPSR Valsts Dailes teātris. Publicējam lugu 2. ainu. Šai ainā darbojas: Margers Alksnis — kāda laikraksta redakcijas informācijas daļas vadītājs, Romans Roze — tās pašas redakcijas literārais līdzstrādnieks, Irene Būka, viņas māte Malvīne Būka, gleznotājs Gredzens.

Darbība šai ainā notiek mūsu dienās, Rīgā.

*

Alksņa dzīvoklis. Moderni, ar mākslīniecisku gaumi iekārtota viesistaba. Pie sienām labu metstaru gleznas. Lielā palma aizņem gandrīz pusi istabas. Uz klavierēm, uz galdiem — visur daudz rožu un citu ziedu.

Priekškamā atveroties, Malvīne sēž uz dīvāna, bēdīgi adīt mazbērnu zeķīti. Irene uz pirkstgaliem iznāk no blakus istabas, uzmanīgi piever durvis.

Malvīne (skaļi). Vai tad tik ātri pabaroj?

Irene. Cst, klusāki! Aizmīga.

Malvīne. Ja paēdis, tad nemodīsies, šauj kaut vai ar lielgabalu. Ko tāds šūsuris šaprot.

Irene. Lūdzu, neapvaino manu dēlu, šodien viņam paliek jau divas nedēļas. Viņš jau skatās tik gudrām acīm, un, man liekas, viņš pat pasmaldija.

Malvīne. Kā tad... klausies tikai, vai nesāk jau runāt? Tā jau ir ar tiem pirmajiem bērniem! Tie jau nu ir tie gudrākie un skaistākie un nezin kādi. Es gribētu dzirdēt, ko tu teiksi, kad piedzīvo! piekto un sesto.

Irene. Vai tev prāt!

Malvīne. Tur nekā nevar darīt, kad viņiem ir jākā, tad viņi nāk. Tā... (Pabeidz adīt, ar labpatiku salīdzina abas zeķītes.) Rit izmazgā un liec kājās. (Atdod Irenei.)

Irene. Nu redzi, māt, tu teici, ka tagad visi mani draugi novērsis, un arī tu par to bērnu nekā negribot zināt. Bet kas viņam noadīja zeķi-

tes?... Paldies, māt. (Noskūpstā viņu uz vaiga.)

Malvīne. Bērniņš jau nav valnīgs, ka vecāki ir tik vieglprātīgi.

Irene. Kad gan beigsies tavi pārmetumi?

Malvīne. Nekad, kamēr jūs nebūsit sākušī dzīvot normalu laulības dzīvi.

Irene. Vai tad tas nav normali, ja mēs viens otru mīlam! Vai tad tu par Margeru vēl šaubies?

Malvīne. Es šaubos par katru, kas nedzīvo tā, kā to likums prasa. Vai tad valdība tos likumus pa jokam izdevusi? Kas tad notiks, ja nevienš tos nepildīs? Ja tavš Alksnis ir kārtīgs cilvēks, viņam vispirms vajadzēja tikt valā no savas pirmās sievas un tad meklēt jaunu. Bet viņš rīkojas pavisam acgārn!

Irene. Tu runā tā, it kā nekā nezīnātu.

Malvīne. Jā, jā, jā, tu tikai klausies, ko tev stāsta Margers. Virleši jau vienmēr ir tie nevalnīgie jēri. Bet vai tu esi kādreiz parunājusies ar to sievieti, varbūt viņa nemaz nav tik valnīga?

Irene. Ja es to nezīnātu, tad Margers nekad nebūtu kļuvis mana dēla tēvs. Ja tu vari man ko pārmest, tad vienīgi, ka esmu apprecējusi atraiņi, jo tā sievietē viņam ir mirusi.

Malvīne. Vēl tu neesi viņu apprecējusi, un vēl viņa nav mirusi. Pasaulē visādi notiek. Neaizmirsti, ka viņam arī tur ir bērns, viņa jūtas nav tikai pie tevis vien. Tu ar viņu esi nodzīvojis tikai divus gadus, vēl tu nezīni, kas būs. Veca mīlestība nerūsē...

Irene. Bet mīlestību, lai tā būtu cik veca, nokauj pazemojums... Es drīzāk varētu iemīlēties spitalīgo, bet morālī netīru cilvēku nekad. Un es saprotu Margeru, kad viņam pēc viņa notikušā bija pat pretīgi ieiet savā dzī-

voklī. Sākumā viņš pārnakšņoja pie mums, redakcijā uz dīvāna.

Malvīne. Jā, jā. Un tu par viņu iežēloies...

(Priekšnamā zvana.)

Būs atkal kāds raudznieks. (Iet uz durvīm.)

Irene. Pagaidi, māt, es pati...

(Aiziet lēlakt.)

Malvīne (viens, pārlaiz acis pār istabu). Puķes, puķes... būs atkal puķes. Nu vairs nav kur likt, visi traucini piebāzti.

(Irene atgriežas kopā ar Rozu.)

Roze (sasveicinādamies ar Malvīni). Jūs jau te dzīvojat kā dārzniecībā. Arvien, kad es atnāku pie jums, es atceros tālos gadus, kad mēs ar Irenei sēdējām bataljona zemnicā pie Bjarkovas un viņa man stāstīja, kā iekārtošot savu dzīvokli pēc kara. (Pārlaiz acis istabai.) Toreiz tu biji ļoti pieticīga, Iren. Vai mēs varējām iedomāties, ka tas viss piepildīsies tik drīz un ar tādu uzvižu. Dzīve ir aizsteigusies priekšā pat mūsu sapņiem.

Irene. Sevišķi tavējiem. Kad tu man zemnicā lasījī savus dzejoļus, tu vēl šaubījies par savām spējām. Es tūlīt teicu, ka tu būsi dzejnieks, bet, ka tu tik strauji kāpē, to gan es ne-domāju. Tātad dzīve mūs abus ir patīkami pārsteigusi.

Malvīne. Ja jūs tagad neredzētu nekā labāka, tad jau nebūtu yērts, ka tik daudz gadu esat cietuši.

Irene. Jā, māt, tagad mēs saņemam laimi pilnām riekstā.

Roze. Laimi... Laimē ir kā pie-

nenes pūka, Ireni, mazākā vēsmā — un tās vairs nav...

Irene (jautājoši paskatās uz Rozu). Tu runā tā, it kā būtu nelaimīgs. (Roze neatbild.) Kas noticis?

Roze. Nekas sevišķs, tikai es vairs neesmu nevienam vajadzīgs...

Irene. Ko tu runā?

Roze. Manus dzejoļus vairs nedrukā.

Malvīne. Mēs vēl aizvakar lasījām.

Roze. Tie bija pēdējie.

Irene. Nejok!

Roze. Vai tad Margers tev nekā nav stāstījis?

Irene. Jā, viņš man teica gan... tu esi izdarījis lielas muļķības.

Roze. Pieņemsi. Bet vai Margers rīkojas pareizi? To es nekad negaidīju! Viņš man nesaka nekā, grib kluslīti visu izlozāt un iekost kā suns... Vai tā dara draugs, ar kuru esam ēduši no viena katliņa un gulējuši zem viena šinēja?

Irene. Tev ir savādi uzskati par draudzību! Ja draugs atklāj sava drauga negodīgo rīcību, tad viņš vairs nav draugs. Tu esi atzīmējis veco patiesību, ka draugs, kas noslēp savā drauga kļūdas, ir slīkts par ienaidnieku.

Roze. Par to es nestrīdos, kļūdas ir jāatsedz, tikai kādā veidā to izdara...

Irene. Tu zini, Margers ir princips.

Roze. Tur jau ir tās brīsmas... Viņš man izdarījis lielu pakalpojumu: viņš mani iznīcinājis, viņš panāks pat to, ka mani varbūt izslēgs no partijas. (Nervozlī stalgā pa istabu.) Kļūdas... Kļūdas... Visiem ir kļūdas! Vai tad viņam pašam to nav? Ir! Bez šaubām! Pie tam vēl milzīgas! Ja es gribētu būt tikpat princips kā viņš, tad es pačukstētu Silam vai rajona komitejai: Alksnis ir ģimenes cilvēks, bet viņš dzīvo ar mīļāko un viņam ir pat ārliulības bērns... un nepatīkšanu būtu bez gala. Bet vai es to darišu, vai es to spēju izdarīt? Es esmu tev īsts draugs un atnācu tevi bridināt, ka to var izdarīt kāds cits. Tādēļ pamudini Margeru, lai viņš drīzāk nokārto ar tevi oficiālo pusi. Visi jau runā, ka viņš ar nolūku vilcīnot šķīršanos, lai gadījumā vieglāk varētu no tevis aiziet.

Malvīne. To jau es viņai sen teicu, bet vai tad mani kāds klausā.

Irene. Tās ir muļķības.

Roze. Mātes acs reti kad kļūdas.

Ja jau arī viņa redz ko aizdomīgu, tad šeit kaut kas nav kārtībā. Vai Margers jau sen nebūtu atradis savu pirmo sievu, vai vismaz noskaidrojis, ka viņa bez vēsts pazudusi? Bet viņš nav centies to darīt. Kādēļ? Vai tu par to esi kādreiz domājusi? Vai tu tic, ka viņš par savu sievu tiešām nekā nezina?

Irene. Ja tu esi atnācis tikai tādēļ, lai Margeru apvainotu, tad tu vari iet.

Malvīne. Kā tev nav kauna, Iren! Cilvēks grib tev labu, bet tu...

Roze. Ja tu nebūtu mans frontes draugs, es apvainotos un aizietu. Bet es tevi pārāk ļoti pazīstu... Nedusmo, Iren, man tev jāsaaka patiesība: Alksnis tev kaut ko slēpj.

Irene. Ko tad?

Roze. To, ka viņš sarakstās ar savu sievu.

Malvīne. Tā jau es domāju!

Irene. Tas nevar būt!

Roze. Arī es tam neticēju, ja šodien redakcijā uz viņa galda nejaus nebūtu ieraudzījis vēstuli un izlasījis sūtītāja adresi. Tu jau vari pārbaudīt, viņa raksta no Ventspils rajona «Zvejniecības».

(Pie durvīm zvana, Irene nervozlī pieceļas un ātri iziet priekšnamā.)

Malvīne. Ak dievs, ak dievs, kas gan tagad notiks?

Roze. Vienreiz taču ir jātieks skaidrība, Irenes māt.

Malvīne. Es jau visu laiku par viņu šaubījos, bet Irene tā kā apmāta...

Irene (durvīs). Lūdzu, lūdzu... (Ienāk gleznotājs Evalds Gredzens. Viņam ap 50 gadus, ļoti aristokrātisks, viņa kustības jūtams teatralums. Raksturīga uzdzīvotāja seja. Taču redzams, ka jaunībā viņš ir bijis skaists vīrietis.)

Gredzens (Ienākdamies, Ireni). Tās, protams, ir nepildodami, ka tikai tagad esmu ieradies apveikt savu jaunības draugu ar priecīgo notikumu... Apsveicu laimīgo vecmāmiņu (Skūpstā Malvīni roku.) Sveicināts, biedri Rozel! (Sniedzams viņam roku.)

Turpinājums 5. lappusē

Literatūras almanacha «Sovetskaja Latvija» ceturrtā grāmata

Ar katru jauniznākušo numuru daļi literatūras almanachs «Sovetskaja Latvija» kļūst saturā pilnīgāks un interesantāks, no tā lappusēm arvien drošāk un pārliecinošāk runā Latvijā dzīvojošie krievu rakstnieki un it īpaši jaunākās paaudzes literāti, arvien daudzpusīgāk tas atspoguļo arī latviešu padomju literatūru.

Ceturrtā grāmata, atšķirībā no iepriekšējām, izceļas galvenokārt ar diviem nozīmīgiem darbiem: Borisa Burlaka romanu «Rīgas bastions» un Anatola Imermaņa poēmu «Kur visi kuģi satiksies». Līriks nodalā vēl ietilpst latviešu un krievu dzejnieki: Jāņa Sudrabkalna, Mirdzas Kempes, Vladimira Alatīceva, Leva Prozorovska, Larisa Romanenko dzejas, prozas nodalā — Veras Spiridonovas un Pavla Demidova stāsti, S. Zadubrovska, V. Spiridonovas un D. Timofejeva apraksti. Almanacha saturs, kā redzams, ir diezgan daudzpusīgs.

B. Burlaks savā romanā «Rīgas bastions» izvēlējies ļoti atbildīgu un svarīgu tēmu — attēlot Padomju Latvijas galvaspilsētu Rīgu kā vienu no mūsu socialistiskās valsts cietokšņiem. Autors gribējis parādīt, kā brīvie latvieši, ejot roku rokā ar krievu tautu, cēl komunistu, cīnās par mieru.

Mūsu acu priekšā atklājas plaša latviešu galvaspilsētas darbaļaužu dzīves aina, kuras centrā ir Rīgas kā lielas industriālas pilsētas celtniecība. Galvenie romāna varoņi ir celtnieki: speciālisti un partijas darbinieki. Sevišķi jāpasvīto tas, ka šinī darbā cieši savijas sabiedriskā tēma — visas pilsētas liktenis — ar atsevišķa cilvēka personīgo dzīvi. Autors romāna centrā izvirza komunistu tēlus, ar to pasvītrot Komunistiskās partijas vadošo lomu jaunās dzīves celtniecībā.

Mēs iepazīstamies ar virišķīgo un mērķtiecīgo celtniecības tresta priekšnieku Nikolaju, ar slavas apskurkušo un no dzīves atrauto rūpnīcas direktoru Mūriku, ar inženieri Annu Krūmīgu un viņas tīro mīlu uz Nikolaju, ar strādnieku Kaula ģimeni, kas pārdzīvo gan priecīgus brīžus, gan arī bēdas, ar pilsētas komitejas sekretāru Liepiņu un viņa ģimeni... Starp daudzajiem romāna personāžiem ir arī ienaidnieki. Tur, kur padomju cilvēki kaut drusku zaudē modrību — tūlīt savu nelietīgo darbību aktivizē ienaidnieks, godīgu padomju roku vidē ielavās kāds «inženieris», bijušais hitleriešu kalps Valters. Arī Rasma Eidemane gaida bijušo laiku

atgriešanos, gatava kā odze ledzēt jaunajiem dzīves saimniekiem. Tie ir viņi, mums naidīgās nometnes pārstāvji, kuri mēģināja aptumstot jaunā, pārmērīgi patmīlīgā Jāņa Kaula apziņu, pārvērst šo cilvēku par savu ieroci. Tomēr padomju izlikošanas darbiniekiem, kas personificēti pulkveža Damburga tēlā, izdodas izjaukt viņu noziedzīgo darbību.

Ar kaislīgu ieinteresētību, ar dziļu mīlestību autors notēlojis daudzas pilsētas dzīves peizažas, labi parādīt tās industriālo seju. Lasītāja acu priekšā kā dzīva atainojas skaistā Rīga. Boriss Burlaks prot ledvestmojoši stāstīt par grūto, bet pievilcīgo celtnieku profesiju. Šī darba specifiku, celtnieku ikdienas autoru apvīj ar siltu romantiku, aprakstot to tik leģionāri un poētiski, ka liekas, patiešām — nav pasaulē labākas profesijas par celtnieku profesiju.

Palaikam Boriss Burlaks atļiet no galvenā sižeta pavediena, leimēdamas pilsētas revolucionārās tradīcijas, runā par to dzīvo sakaru ar mūsu dienām. Šādi publicistiski iestarpinājumi ir Borisa Burlaka radošā darba īpaša pazīme. Autors cenšas vispārīgā paša redzēto, pacelties augstāk par dzīvē vērotiem faktiem, un, jāsaka, tas viņam arī labi padodas. Spilgtie un tēlainie publicistiskie iestarpinājumi dod stāstījuma sevīku nozīmību un mērķtiecību. Pallek atmiņā, piemēram, tās lappuses, kas vēstītas Leņina pieminekļa uzcelsnā un atklāšanā. Autors met skatu atpakaļ, kad 1900. gadā Rīgā ierodas Leņins. «Pavasaris tad bija kā jau pavasaris, vējaņš, nevaļīgs. Tas ne ar ko neatšķīrās no citiem. Bet tas bija divdesmitā gadsimta pavasaris, un šī gadsimta kontūras skaidri saredzēja plečīgais cilvēks, kurš enerģiski soļoja pa Rīgas ielām. Kas gan toreiz varēja zināt, ka vienkārtais cilvēks ar iesarkanu bārdiņu, kas slepeni lebrācis pilsētā, kļūs par pirmo pilsoņu pirmajā Padomju valstī pasaulē.» Un tālāk autors pastāsta, ka Leņins latviešu strādniekus nosauca par «brūnatis cīņas pionieriem» — tik augstu viņš vērtēja to revolucionāro trausmi, kā viņš satikās ar tiem Smolnijā un Kremli... Šādas publicistiskas atkāpes ir liels kas ne tikai pašas par sevi, bet tas dod četru cilvēku satikšanās scenāriju liela pieminekļa dzīļu nozīmību. Trīs no šiem cilvēkiem — komunisti, bet ceturtais ir bezpartejiskais, kurš šinī svinīgajā brīdī nolemj iestāties partijā.

J. ROZANOVA

Romānā daudz jaunrādīšu salīdzinājumu un detaļu, kas padara stāstījumu sevišķi izteiksmīgu. Tomēr tas viss ieausts galvenokārt publicistiskajās atkāpēs. Daudz mazāk mēs ar tām sastopamies tur, kur autors runā par cilvēkiem, viņu darbību un pārdzīvojumiem.

Pats svarīgākais literārā darbā ir cilvēks. Bet tieši atsevišķu cilvēku tēlu veidošanā Borisam Burlakam ir savi lielāki vai mazāki trūkumi. Nav noliedzams — izlasot romānu, atmiņā iespējams pilsētas komitejas sekretāra Liepiņa tēls. Tas ir kristālisks komunistis, lietiskais partijas darbinieks, kas droši vada lielo un sarežģīto partijas saimniecību. Atmiņā paliek ne tikai tās vietas, kur viņš attēlots savā darbā, bet arī tās, kur mēs Liepiņu redzam savas ģimenes vidū. Noteikti atmiņā paliek arī Mūriņš — cilvēks ar smagu un sarežģītu raksturu, kuram jāiziet grūti ceļš, lai apzinātos savas kļūdas. Raksturīga arī vecās latviešu proletariāta gvardes pārstāvja Kaula figura.

Tomēr daudzi tēli iznākuši pelēki. Par viņu domām un jūtām autors gan pastāsta, bet maz tos parāda darbībā kā dzīvus, individualizētus tēlus. Kā viens no galvenajiem trūkumiem ir tas, ka lielākā vai mazākā mērā gandrīz visi romāna tēli ir statiski stabili. Stāstījuma gaitā tie neattīstās, dziļāk neatklājas. Kā izņēmums mināmi tikai Mūriņš un Kauls, — tie ir cilvēki, kuru apstākļi piespēž noptēti pārdomāt savu dzīvi. Citiem personāžiem mainās gan anekdotes dati, bet raksturi, kas izņemti sāimērā skopi un vienādi, paliek nemainīgi. Pavisam vāji Boriss Burlaks leimējis jaunlešu tēlus, par kuriem jūtam un savstarpējām attiecībām runāts tikai garāmejot. Schematisms samanāms arī ienaidnieka tēlu raksturojumā, jo autors lieto tikai melnas krāsas, kāpēc rezultātā iznāk tikai siluēti, bet nevis dzīvi cilvēki, piemēram, Valters. Rasma un Arļa to vien tikai dara, kā pļēguo un izvirst — tādā būtībā ne uz kādu nopietnāku darbību nav spējīgi. Dzīves īstenība taču ienaidnieks ir daudz gudrāks, viltīgāks.

Personāžu notēlojumā autors izteiksmīgi līdzekļi vēl samērā nabadzīgi. Iepazīstinot lasītāju ar attēlojamo cilvē-

ku, vispirms tiek izklāstīta tā biogrāfija. Neizteiksmīgi ir arī vairāki darbojošos personu ārējie portreti. Piemēram, Nikolajs ir «stīps, plečīgs, lai apgrieztiem matiem, viņa virišķīgā sejā smaids»; Liepiņš — «gara auguma, plečīgs, ar atklātu un augstu pieri»; Mūriņš — «zema auguma, pēc izskata sīks...». Kostenko — «pēc izskata zema auguma, kalsns...» utt. Romānā attēlotās sievietes izskatās kā divu māsas (atskaitot Ausmu). Autors maz individualizējis savu varoņu valodu — jaunie un vecie, strādnieki un inteliģenti, krievi un latvieši runā apmēram vienādi. Relzēm autors nevietā salīdzina darba ikdienā ar frontes dzīvi Tēvijas kara laikā. Boriss Burlaks ir gan rūpīgi vācis materiālus, spējis iestūties atsevišķā grāmata, autoram spilgtāk jāizceļ latviešu nacionālais raksturs un sadzīve.

Anatola Imermaņa poema «Kur visi kuģi satiksies» mūsu presē jau vairākkārt novērtēta kā dzejnieka jauns ievērojams sasniegums.

Poēmu caustrāvo kvēls patriotisms. Ar drošu māksliniecisku otu dzejnieks atveido kapitalistisko zemju ostu dzīvi, sevišķi izteiksmīgi attēlojot franču dokeru streiku un daudzās citas ainas. Lasot poēmu, tā vien liekas, it kā mēs atrodamies uz «Brīves» klāja un kopā ar poēmas varoņiem dodamies bezgalīgos jūras plašumos, pārdzīvojam nīknam vētras un relzē ar drosmīgajiem padomju jūrnikiem pēc tāla brauciena savilpoši atgriežamies dzimtajā zemē.

Sižeta pamatā ir jūrnīka Viļa Krūma mīla uz Leņingradas ostas celtni vadītāju Natašu. Kur arī Viļs neatrastos, allaž viņš domā par mīloto meiteni. Autoram, risinot kā sabiedriskās, tā arī varoņu personīgās dzīves problēmas, vajadzēja pārdomāt, lai lasītājs patiešām tiecīti attēlojam notikumiem, lai tas dzīvotu līdz varoņu domām un jūtām. Taču dzejnieks pārāk skopi pārdomājis jūrnīka Krūma mīlas jūtas uz leimīto meiteni. Vēl jo sliktāk ir tas, ka mēs nemaz neredzam viņa lielās mīlas sapni — Natašu, kura pavid tikai it kā garām ejot un lasītājam atmiņā nemaz neiespiežas. Nedodot Natašas raksturojumu, autors līdz ar to, padara nabadzīgu arī galvenā varoņa Krūma tēlu. Tātad — jāsecina, ka Anatola Imermaņa poēmas stīpra puse ir spilgtos dzejas tēlos parādītā darba tautas cīņa kapitalistiskās zemēs par savu brīvību.

viņu, par mieru un tās solidaritāti ar padomju tautu.

Poēmas atdzejojātājs Vladimirs Nevskis prātis saglabāt autora stilam raksturīgās gan virišķības pilnās, gan līriskās vārsmas.

No almanachā ievietotajiem diviem stāstiem labākais ir Veras Spiridonovas stāsts «Saules apmirdzētie lauki». Izteiksmīgs ir stāsta varones Lonijas tēls. Te mēs redzam cilvēku ar visām viņa rūpēm un izjūtām, — lai tikai izravētu cukurbietes, lai tikai varētu strādāt pa līstām, lai sarkanais karogs paliktu viņas posmam. V. Spiridonova pārliecinoši parādījusi Lonijas pārdzīvojumu, pēc kura viņa jādomā, nekad vairs neizturēsties nolaidīgi pret kolektīvo darbu. Ļoti žēl, ka autore, neuztīdamas lasītājam, stāsta nobeigumā liek kolchoza priekšsēdētājam runāt pamācošās frāzēs, lai gan stāsta ideja jau tāpat pilnīgi skaidra. Daudz vājāks ir jaunā autora Pavla Demidova stāstīgs «Nokavējams», kurā nav spilgtāku tēlainu detaļu, kas lasītājam liktu noticēt, ka darbība tiešām noris Itālijā.

Mākslīnietiskā apraksta nodalījumā ievietoti V. Spiridonovas un D. Timofejeva apraksti «Drīsvjatu ezera krastos» un S. Zadubrovska «No tālbraucēja jūrnīka atmiņām». Publicētie apraksti liecinā, ka almanacha redakcijai nepietin jāpādomā, kā turpmākā darbā pacelt šī svarīgā žanra mākslīnietisko līmeni.

Pavisam trūcīga ir almanacha kritikas un publicistikas nodalā, kur varam atrast tikai vienu nelielu šīs recenzijas autore rakstu par F. Vedina romanu «Pilsēta būs». Republikā iznāk daudzas daļi literatūras grāmatas latviešu un krievu valodā, periodiski parādās jauni darbi — taču almanachā tie nerod nekādu atbalstu. Pie Rakstnieku savienības darbojas krievu sekcija, iznāk latviešu autoru darbi krieviski, straujā kultūras dzīves attīstība izvirza daudzas svarīgas problēmas, uz kurām noteikti vajadzēja atsaukties. Lasītāji gaida literatūras apskates, recenzijas, teoretiskus rakstus par socialistiskā realisma svarīgākajām aktuālajām problēmām, tulkojumu teoriju un praksi un daudziem citiem jautājumiem.

Turpinājums no 4. lappuses

cītē): «Dzejnieks, trulu spalvu necilvēkā!...» (Pasniedz Ireni pudeli un dzeļtenas rozēs.) Sveiciens ikarom — pirmajam pārgalvīgajam līdētājam, kas ar paštātisliem vaska spārnēm gribēja sasniegt sauli.

Irene (sapemdamā pasniegto). Patēlos. Cerēsim, ka manam līdētājam nebūs jānokrīt jūrā, jo tagad taču ir cita tehnika.

Gredzens. Skaidra lietā! Roze (pielet pie Irenes, apbrīnods ziedus). Saules krāsa... Jā, ikaru taču vilnāja saule.

Gredzens. Jau senie grieķi pierādījuši, ka zemes rūpūjiem, kas baldās apdedzināt spārnus, nekad nesasnēgt augstos ideālus. Jūs, Iren, savam dēlam esat iedevusi tiešām virišķīgu vārdu.

Malvine. Tikai žēl, ka tas tēva vārds iznāk tāds sievišķīgs! Ikars Irenes dēls.

Gredzens. Un jūs par to uztraucaties? Tas vēl ir stridīgs jautājums, kā vārdā bērnam būtu jāsaucas, tēva vai mātes. Es noteikti esmu par mātes vārdu, jo tas katrā ziņā ir precīzāks.

Malvine. Tad jau iznāk, ka tēvs ir tikai tāda blakus persona.

Roze. Jā, jā, tā bieži mēdz būt.

Gredzens. Pati dzīve to pierāda! Piemēram, arī man skaltās viens dēls, bet, diemžēl, viņš ir piedzimis par velu, lai būtu mans dēls.

Malvine. Kā tas saprotams?

Gredzens. Viņš piedzima trīspadsmit mēnešus pēc tam, kad es jau biju aizgājis no savas pirmās sievas, bet oficiāli vēl nebijām šķīrušies. Jā, laulības jautājumos es jums varu dot pamatīgu konsultāciju, jo esmu trīsreiz šķīries.

Malvine. Runā, ka jūs taisoties arī ceturto reizi to darīt.

Gredzens. Tikai pats dievs vien nekļūdās... Un tādēļ jau arī viņa nav! Bet, ja viņš eksistētu, ticēt, arī viņam būtu savi grēciņi. Bet es esmu tikai cilvēks, pavisam godīgs cilvēks, un nespēju liekuļot. Es nevaru dzīvot ar sievieti, kuru nemīlu.

Malvine. Kādēļ tad jūs viņu apprecējat?

Gredzens. Toreiz es viņu mīlēju, bet izrādās, ka tas ir bijis pārprātums, kritikas trūkums.

Malvine. Nu, ja cilvēks četrreiz apprecējis, tad pārprātuma, tad viņš pats nav vairāk nekā kā viens vīrišķīgs pārprātums.

Roze. Irenes māte ir bargs filozofs. Gredzens. Viņa runā līdzīgi mūsu partijas sekretāram. Viendien viņš mani iesauca pie sevis un nolasīja tādu morāles lekciju, kādu es savā mūžā nebiju dzirdējis. Viņš pat piedraudēja ierosināt direktoram atlaist mani no darba, ja es nebūšu godīgs pret savu sievu.

Malvine. Un viņam ir taisnība. Gredzens. Kādas viņam tiesības lemasitiles manā privātajā dzīvē? Es esmu mākslinieks, cilvēkiem patik manas gleznas, viņi par tām maksā naudu un nejaud, kādi modeļi man poze un kur es ņemu savas skices... Publikā manī mil.

Malvine. Bet, ja viņa zinātu, kas jūs par putnu, tad droši vien vairs ne mīlētu. Falsā nauda jau nevienam nepatīk.

Irene. Lai nu pallek, māt... Ej, uzliec kafiju, drīz pārnāks Margers, tad varēsim pastīdīties.

Malvine (atiziedama). Ko nu es ar jums strīdēšos, jūs visi esat pārāk gudri. (Aiziet.)

Gredzens. Es tiešām apbrīnoju tos cilvēkus, kas mīlestību grib iegrozīt ar draudiem un kallem rāstiem. Cilvēki taču ir tik dažādi, ar dažādiem temperamentiem, raksturiem, fiziskām un garīgām dotībām. Ir taču jāizpēta apstākļi, kas diktējuši man atsalt pret vienu un iemīlēt otru.

Roze. Nu, kas tad tie ir par apstākļiem, kas jums diktējuši kļūt vienaldzīgam pret Veltu? Viņa taču ir brīnišķīga sieviete un vēl brīnišķīgāka māksliniece. Ko gan tādu jūs esat atradīs ilga?

Gredzens. Nu... Ilga ir tas, kā nav ne Veltai, ne arī kādai citai. Irene (rūgti iesmejas). Un kādai

citai būs atkal tas, kā nebūs nevienai citai.

Gredzens. Jā, tur nekā nevar darīt. Kamēr vien sievietes būs pasaulē, tikmēr mums, vīriešiem, būs brīva izvēle, tikmēr būs kļūdīšanās, vilšanās, nomārdīšanās un mūžīga daļuma mieklēšana.

Irene. Jūs, mūžīgie daļuma meklētāji, galu galā, esat bistami cilvēki. Jūs celos vārdos runājat par savām jūtām, bet tajā pašā laikā bez žēlastības sabradājat citu cilvēku jūtas, lai apmierinātu savas apšaubāmās daļuma alkas... Jūsu mīlestība sākas ar «man patīk» un beidzas ar «man nepatīk». Vai jūs maz zināt, kas ir mīlestība? Jūs nekad to neesat zinājis, jo nekad neesat mīlējis cilvēku, tā mīlējis, ka viņa dēļ var atdot pat dzīvību.

Gredzens. Nu, tas ir pārspīlēts romantisms, kas raksturīgs Sillera vai Viktora Igo lugām.

Irene. Nē, tas ir raksturīgi arī mūsu cilvēkiem. Es atceros, kāra gados mēs ar mātī dzīvojam sādā, vienā mājā ar kādu lauku skolotāju. Viņa sieva slimoja ar vēzi un jau ilgāku laiku gulēja uz gultas. Kādā pievakarē sādā uzbruka hitleriešu aviācija. Mēs visi steigšanās uz dārzā ierīkoto patvērtni. Jau sprāga pirmās bumbas, kad no darba pārnāca skolotājs. Tai brīdī, kad viņš ienāca pa vārtiem, degbumba tripija mūsu māju un tā sāka degt. Skolotājs ieskrēja patvērtnē, bet, pārliecinājies, ka viņa slimā sieva palikusi dzīvoklī, metās degošajā mājā, lai viņu glābtu. Un viņi sadega abi. (Pauze.) Vai jūs to spētu?

(Gredzens klusē.)

Malvine (parādas durvīs). Man telūza korpīks. Kur tu, meit, esi nolikusi to labo vilki?

Gredzens. Ācumirklī... Man ir attiecīgs nāzīš, to lietu mēs nokārtosim. Atvainojiet... (Aiziet.)

Roze (noskatās Gredzenam pakal). Redzi, Iren, kā tas ir: Velta vienmēr bija pārliecināta, ka viņa Gredzenam būs pēdējā.

Irene. Es tiešām nesaprotu... Ilga taču ir tik jauna... Kā viņa var mīlēt tādu cilvēku... Viņš taču ir kā

izdedzis mežs, kur nav ne mazākā zāluma.

Roze. Nu, izdedzis mežs tomēr nav vēl tukšsmeis. Tādas meitenes kā Ilga bieži mēdz jūsmot pat par saulē izdegušiem smilšu klajumiem. Kas attiecas uz Gredzenu, tu, Irenī, mazliet pārspīlē. Un tas ir tādēļ, ka tev liekas, ka Margerā tu esi atradusi pilnību. Bet arī tas ir mazliet pārspīlēti, jo... kamēr spīdēs saule, tikmēr būs ēnas. Piedod, ja es, varbūt, aiz savas neapdomības būtu radījis tevī kādas šaubas. Varbūt labāk man vajadzēja klusēt.

Irene. Kādēļ? Labāk jau zināt vairāk nekā mazāk. Es tev pateicos. (Zīmīgi paskatās uz Rozi.) Jā... es redzu, — tu rīkoies kā īsts draugs...

Roze. Uz redzēšanos, Irenī!

Irene. Kā... Vai tad tu nepaliksi? Drīz pārnāks Margers.

Roze. Tieši tādēļ es gribu iet.

Irene (sadrūmst). Kā tu vēlies. (Ierauga uz pelnu trauka malas Rozes dzintara cigarešu iemuti.) Neaizmirsti savas dārglīetas... (Sniedz viņam to.)

Roze. A... pateicos. Bez tā es esmu kā zidālnis bez mātes. (Irene pavada Rozi, tūlīt atgriežas, nesdama tukšu vāzi. Viņa pielet pie galdi, ieliek vāzē Gredzena atnestās rozēs. Pēc brīža ienāk Alksnis.)

Alksnis. Aizvien vēl nebeidzas tie ziedu plūdi? (Pielet pie Irenes, noskūpstā viņu.) Vai atkal kāds apsveicējs?

Irene (ignī) Jā.

Alksnis. Kas?

Irene (norāda uz blakus istabas durvīm). Ej, paskaties.

Alksnis. Iren, kas tev noticis?

Irene. Nekas.

Alksnis. Varbūt mazajam...

(Steldzas uz guļamistabas durvīm.)

Irene (nostājas viņam ceļā). Ne-traucē, viņš ir aizmidzis.

Alksnis. Kādēļ tu esi tik sa-

īgusi?

Irene. Val tad nu vienmēr var smieties.

Alksnis. Iren, tu man kaut ko slēp.

Irene. Tāpat kā tu man.

Alksnis. Kā lai es tev parādu savu sirdi?

Irene. Ja tu to spētu, tad es ieraudzītu, ka tur nav vietas tikai man vien.

Alksnis. Tad tu redzētu, ka tā visa pieder tev.

Irene. Varbūt kā sievai. Bet tas ir par maz... Es gribu, lai tu būtu arī man uzticamākais draugs.

Alksnis. Jā, vai tad citādi tas var būt?

Irene. Tādā gadījumā, lūdzu, parādī man to vēstuli.

Alksnis (mazliet pārsteigts).

Vēstuli... kādu vēstuli? Ak tā... (Velki izņem no kabatas aploksni, sniedz Ireni.) Lūdzu. (Irene izņem no aploksnes vēstuli, lasa. Alksnis viņu mierīgi novēro. Irene turpina lasīt, viņas seja noskaidrojas.)

Alksnis. Nu, kas ir?

(Irene klusē.)

Alksnis. Kādēļ tu klusē? Runā taču!

Irene (nodur galvu). Piedod...

Bet viņš man telca, ka tava sieva tev rakstot... ka tu ar viņu... bet, kā no manis tu visu to slēpji. Tas mani ļoti uztrauca, un es viņam noticēju.

Alksnis. Ak tā... pie tevis ir bijis kāds no redakcijas cilvēkiem...

Vai Roze?

Irene. Jā.

Alksnis. Tātad tu citiem ticī vatrāk nekā man. Vai tā mēs varam dzīvot, Iren?

Irene (pielet pie Alksņa, ieskatās viņam cieši acīs). Piedod, Marger... tagad es visu saprotu... (Pamet acīs uz vēstuli.) Bet ko mēs tagad darīsim?

Alksnis. To, ko šai gadījumā darītu katrs cilvēks. Man drīzāk jāteik pie viņas, pie savas meitas!

Gredzens (durvīs). Iren, kur jūs pallekat? (Ierauga Alksni.) A... arī pats vainīgais ieradies... Tava glāze tevī gaida. Nāciet, ledzēsim par jūsu drosmīgo ikaru, kas, spītēdams visiem likumiem un grēcīgās zemes tikumiem, atļidojis pie mums no pašas saules. (Alksnis un Irene iet uz durvīm.)

Priekšskars

LPSR Valsts Operas un baleta teātris sagatavojis S. Prokofjeva baletu «Pelnrušķīte». Attēla: Pelnrušķīte — Gintere, Princis — A. Lembergs. J. Krieviņa uzņ.

JAUNAS LATVIEŠU PADOMJU MASU DZIESMAS

Par svarīgu notikumu mūsu republikas muzikas dzīvē jāuzskata nesen notikušais masu dziesmu konkurss sakarā ar Jaunatnes dziesmu festivalu Rīgā.

Dziesmu konkursam tika izsludināta noteikta patriotiska tematika — par Dzimteni, pilsonu karu, Lielo Tēvijas karu, par mieru, tautu solidaritāti, jaunajiem komunisma cēlājiem, komjauniešiem; iesniegt varēja arī liriskās, humoristiskās un tautas dziesmas.

Rezultātā tika iesūtītas ap 100 dziesmas. Komisija 4 dziesmas apbalvoja ar premijām un 6 ieteica atskaņošanai.

Ar ārpvienotu pirmo un otro premiju apbalvoja P. Smilgas dziesmu «Ir tāda partija». Dziesmas tekstu radošā sadarbībā ar komponistu sarakstījis dzejnieks J. Vanags.

Šī dziesma ir plašāka par pārējām apbalvotajām un ieteiktajām, un sarakstīta kā dziesma-kantāte, žanrā, ko komponists iemīlojis un veiksmīgi pielietojis jau agrāk. Komponists dziesmu iecerējis gan atskaņošanai ar simfonisko orķestri, gan vienas balsis, gan arī kā vienbalsu masu dziesmu bez ievada un noslēguma.

Dziesmas «Ir tāda partija» melodika, kā solo, tā arī kora partijā, piemērota suminošajam tekstam, svinīga un cildena. Plašais melodiskais plūdums piešķir dziesmai pat himnisku raksturu.

Neizdevusies vienīgi koda, kas pārāk statiska un gara.

Arī M. Zariņa dziesma «Miera maršs» (B. Kupajeva teksts) konkursā apbalvota ar ārpvienotu pirmo un otro premiju. Tā sacerēta raitā marša ritmā. Spilgtā, ritmiski iepatnējā melodika padara dziesmu viegli uzveramu plašākām masām. Visai dziesmai jūtām cauri patiesu optimizmu un drosmi, kas tik raksturīga padomju jaunatnei, kurai arī dziesma veltīta. Neskatoties uz visām dziesmas pozitīvajām īpašībām, tomēr jāiebilst pret to, ka komponists šeit pilnīgi atsācījis no savas iepriekšējās darbos tik raksturīgajām latviešu tautas muzikas intonācijām, kas viņa darbiem vienmēr piešķir iepatnēju seju.

Trešo premiju ieguva LPSR Valsts konservatorijas students R. Grinblats. Viņa dziesmā «Dzimtā partija» (B. Kupajeva teksts), neskatoties uz minoro kolorītu, daudz varena spēka un izteiksmības. Jau ar pirmajām enerģiskajām ievada taktīm klausītājam rodas priekšstats par dziesmas tēlu un noskaņojumu. Dziesmas muzikas valoda oriģināla un tajā redzam atspoguļojamies labākās padomju masu dziesmas tradīcijas.

Jābaldās vienīgi, vai chromatismi kora partijā nebūs šķērslis dziesmas atskaņošanai pašdarbības kolektīvos.

Ar trešo premiju apbalvota arī I. Jerjomina dziesma sieviešu korim «Pie viena galda» (B. Kupajeva teksts). Jerjomins pieder jauno komponistu saimei, tikai pagājušajā gadā beidzis kompozīcijas fakultāti. Dziesma «Pie viena galda» attēlo gaišu, dzīvespriecīgu skatu — slaucējas Viņas un traktorista Mišas kāzas. Līksmā, vijīgā, krievu tautas dziesmu intonācijām piesātinātā melodija un harmoniku imitācija pavadījumā mums uzbūvē priecīgu dzīves ainu.

No izpildīšanai ieteiktajām masu dziesmām ar patriotisku tematiku izvirzās konservatorijas studenta N. Imjaki-

na komjauniešu dziesma «Par mieru visā pasaulē».

Dziesmas melodika, saskaņotā ar tekstu, nopietna un pārliecinoša. Spēcīgā kora lektoriem refrenā piešķir dziesmai vēl vairāk noteiktības un enerģiskuma, taču turpat dziesmas spraugumu mazina sekojošie tenora balsu unisoni, kas it kā pārtrauc pārliecinoši iesāktās muzikālās domas risinājumu.

J. Ozoliņa dziesmas «Solījums partijai» (Fr. Rokpeļņa teksts) vienkāršā kora faktūra un harmoniskā valoda nedarīs nekādas raizes izpildītājiem pašdarbības kolektīvos. Taču šķiet, ka vienkāršības meklēšanā šoreiz iet mazliet par tālu.

Samērā veiksmīgi sacerēta arī V. Kaminska «Jauno celtnieku dziesma» (L. Pēlmaņa teksts). Dziesma muzikas uzbūves ziņā pareizi lecerēta, taču, to klausoties, sajūtam zināmu akadēmiskumu. Teksts mums stāsta par liksmo un uzpēmīgo jaunatni, taču muzikai pietrūkst patiesas, masu dziesmai raksturīgā iekšējā spēka un pacilitātes.

Muzikas vēsturnieka Olgerta Grāviša liriskā dziesma korim a capella «Sveiciens no tāles» (L. Pēlmaņa teksts) izdalās no pārējām galvenokārt strīnīgās, latviešu tautas muzikas intonācijām bagātās melodikas un ritmikas ziņā. Dziesmas harmoniskā valoda stingri diatoniska. O. Grāvitim izdevies radīt mazu, gaišu lirisku apdvētu dziesmu, kas sakarā ar vienkāršo, kaut arī vietām ne visai gludo kora fakturu nedarīs grūtības tās iestudēšanā pašdarbības kolektīvos. Dziesmai par labu nāktu teksta saīsināšana, jo tās mazais 12 taktu apjoms īsti labi nelīdzsvarojas ar četriem teksta pantiem.

Starp ieteiktajām konkursu dziesmām izvirzītas arī divas solo dziesmas ar klavieru pavadījumu. Abas pārstāv liriskās dziesmas žanru.

Juriļa Glagoļeva dziesma «Kur tu, mana lolo?» ar dzejnieka N. Suliņa tekstu ieliecina, ka jaunais, konservatoriju nesen beigušais komponists bagātīgi apveltīts ar melodika dotībām. Klausītāju iepriecina plastiski izvērstā melodija. Iebilst varētu vienīgi pret to, ka vietām dziesmā pārdubrot intonācijas, kas dziesmai piedod zīlābainu noskaņu.

Apmēram tāda pašā žanrā rakstīta komponista Nikolaja Zolotonosa dziesma «Dzied par mīlu» (B. Kupajeva teksts), kas gan vienkāršāka pēc uzbūves un melodikas ziņā tuvāka krievu tautas dziesmai.

Abas solo dziesmas labi piemērotas estrādes muzikas prasībām.

Novērtējot konkursu rezultātus, jāpriecājas tiklab par dalībnieku lielo skaitu, kā arī par to, ka iesniegtas dziesmas ar visdažādāko tematiku. Daļa no atzītajām dziesmām neizvirzījās konkursam neatbilstošās tematikas dēļ. Taču bija daudz arī tādu, kas ieliecina, ka dziesmu autoriem nav pietiekamu (dažkārt pat nekādu) teoretisku zināšanu muzikā. Daudziem autoriem pietrūcis arī gaumes sajūtas.

Konkurss neapšaubāmi labvēlīgi ietekmējis mūsu muzikas dzīvi un izbeidzis masu dziesmas dalīradē pastāvējušo klusumu.

Aktīvāk nekā līdz šim Rakstnieku un Komponistu savienībām jāveicina dzejnieku un komponistu sadarbību, jo redzams, ka tā var dot ļoti pozitīvus rezultātus. Pretējā gadījumā masu dziesmu dalīradē atkal var iestāties apstākums.

S. Stumbre

Jaunas filmas

„Tarapuņa un Šepsels zem mākoņiem”

Ar neledomājumu izveidību, kāda šķiet iespējama tikai kinokomedijā, resnītis Šepsels un izstīdējušais Tarapuņa rāpjas augstajā televīzijas raidītāja tornī, no kurienes viņi nodomājuši sniegt apskatu par Kijevu... Ukrainas galvaspilsēta viņu skatīenam paveras visā savā skaistumā. Dzīvesprieks un līksme valda pilsētas ielās... Bet, uzrāpušies lielā augstumā, Šepsels un Tarapuņa tomēr saskata arī dažādas divainības un pat nebūšanas, kas leperinājušās aiz viena otra grezna nama sienām.

Populārie estrādes mākslinieki E. Berezins un J. Timošenko filmā tēlo ne vien abas galvenās lomas, bet ir arī tās scenaristi un pat inscenētāji. Sadarbībā ar operatoriem B. Borbačevu un N. Iljušinu viņi filmā iekļāvuši daudz notikumu, daudz savdabīgas izdomas un asprātību, ko skatītājiem sniedz asas satīras gaismā. Te izsmej gan arhitektu tuvedzību, gan sociālās nodrošināšanas darbinieku birokratismu, gan arī daudzas citas nevēlamas parādības mūsu dzīvē.

Padomju skatītājs, kas mīl asu satīru, humoru un veselīgus smieklus, noskatās šo filmu ar lielu alžautību un ar nepacietību gaida, ka arī pārējās mūsu zemes mākslas filmu kinostudijas sekos Kijevas studijas piemēram un jau tuvākajā laikā radīs daudz jaunu, asprātīgu, jautru ismetražas kinokomediju.

Nākamajā nedēļā Rīgas kinoteātri demonstrēs divas ismetražas kinokomedijas — «Tarapuņa un Šepsels zem mākoņiem» un «Brokastis pie muižniecības maršala», kā arī ungaru mākslas filmu «Ar jaunu sirdi».

ŠONEDĒL

Sodien Tēlotājas mākslas muzejā lektija «Renesanses laikmeta lielle dābi (Leonardo da Vinči, Rafaels, Mikelandželo)» no cikla «Ārsmju mākslas vēsture». Sākums plkst. 14.

19. Konservatorijas zālē «Emīļa» Dārziņa desmitgadīgās muzikas skolas pedagogu N. Biņatjanas (klavieres) un I. Abramisa (vijole) audzēkņu koncerts. Sākums plkst. 16.

19. LVS aulā Latvijas Valsts universitātes jauktā kora koncerts, veltīts Jāzepa Vītola darbiem. Piedalās LPSR Radio stīgu kvartets un solisti Austrā Valdēna un Arturs Vanags. Dirģents Haralds Mednis. Sākums plkst. 17.

28. decembrī Latvijas Padomju mākslinieku savienībā gleznotāju sekcijas sanāksme. 1. Gleznotāju K. Andrejeva un M. Protasova darbu atskaite. 2. Atskaite par sekcijas darbību 1953. gadā un 1954. gada darba plāna apspriešana. Sākums plkst. 18.

29. decembrī Latvijas Padomju rakstnieku savienībā paplašināta kino komisijas sēde. Apspriede par kinoscenariju sagatavošanu 1954. gadam. Sākums plkst. 18.

Latvijas Padomju mākslinieku savienībā teātru dekoratoru un noformētāju sekcijas sanāksme. Atskaite par sekcijas darbību 1953. gadā un 1954. gada darba plāna apspriešana.

Mākslas darbinieku namā pārrunu vakars, veltīts A. Salinska lugas «Bistamais līdzgaitnieks» inscenējumam LPSR Valsts Dailes teātri. LPSR Tautas mākslinieces F. Ertneres ievadvārds. Lugas fragmentos piedalās M. Kleņniece, L. Smits, V. Krūza, R. Roga, R. Sleiere, A. Miķelsons, K. Valdmanis, A. Stemps, A. Kalpaks, B. Ružs. Sākums plkst. 20.

1. janvārī Filharmonijas zālē Jaungada koncerts. Piedalās E. Pakule, A. Daškova, Z. Heine-Vagnere, M. Fišers, H. Brauns, E. Bērziņa, M. Alberinga, E. Piebalga, S. Buka, L. Zimere, A. Pilāgs, K. Bite. Sākums plkst. 20.

Gadu gadē grūtāk...

(Amerikāņu veiksmieku aprindās)

— Ko aiznes sev līdz Vecals gads?

— Mūsu adenraža bumbas monopolu.

L. Šamoliņa zīm.

TEATRA KRIZE AMERIKA

Vēl nesen daži «dolara mākslas» pārstāvji pašapmierināti apgalvoja, ka šogad viņiem izdošoties glābt Brodveju (Nujorkas teātru centru) no bankrota. Taču jau pirmie šīs sezonas mēneši parādīja, ka šiem apgalvojumiem nav nekāda pamata.

Teātru sezona Nujorkā atklāta galējās grūtībās un pesimisma apstākļos. Parādīto inscenējumu mākslinieciskā vērtība bija zem katras kritikas pat pēc Brodvejas standartiem.

Teātra uzvedums, kurā piedalījās aktrise Enna Rasele, bija garlaicīgs un vienveidīgs. Tas izturēja tikai 16 izrādes. Vēl mazāk — tikai sešas dienas — uz skatuves noturējās muzikālā komedija «Karnevals Flandrijā». Bet pat šo «rekordu» drīz vien pārspēja Harvuda un Džesi luga «Kam izdosies noskaidroties izrādē», kurā tiek atgremota nacionālās slepkavības un laulāto neuzticības vecā tema. No krachā neglāba arī tas, ka šai melodramā piedalījās spējīgā angļu aktrise Džonna Milere. Tūlīt pēc pirmās izrādes lugu noņēma no skatuves.

No šīs sezonas «jaunumiem» mazliet vairāk par divām nedēļām tika noturēta, un arī «mākslīgi», vienīgi luga ar nosaukumu «Sarkanā varavīksne». Par šā inscenējuma mērķiem un raksturu jāpastāsta mazliet sīkāk.

Sās, ja atjauns teikt, lugas autors Mairons Fegans ir nikns reakcionārs un tuvākais palīgs vienam no amerikāņu fašistu barveļiem — Džeraldam Smitam. Pedējos gados Fegans nodarbojies ne tik daudz ar dramaturģiju, cik ar godīgu, demokrātiski noskaņotu aktieru apmelošanu un vajāšanu. Tagad viņš nolēmis pārnest savu musinošo meļinātniecisko darbību uz Brodvejas teātru skatuvi.

Par Fegana lugas uzveduma mērķiem var spriest kaut vai pēc tā, ka to bagātīgi finansējušas atklāti fašistiskās organizācijas — «Holivudas kinoizglītības gilde», «Teātra amerikanizācijas komiteja», «Komiteja cīņai par konstitucionālu valdību» un citas. Izdabūt šo lugu uz Brodvejas skatuvi palīdzējuši tādi rūdīti reakcionāri kā aviāz izdevējs Frenks Ganets un Ungarijā caurkritušais spiegs Roberts Foglers, kas pašlaik leņem spiegu un diversantu skolas vadītāja amatu. Inscenējuma programā Fegans atklāti izlietojis, ka lugas ideju viņam ierosinājuši «augsti stāvoši oficiāli darbinieki Vašingtonā jau 1946. gadā».

Kas tad isti ir šī «ideja»? Uz šo jautājumu var atbildēt īsi, luga sludina fašismu un karu. Fegans spraudis mērķi apmēlot padomju tautas dīzeno varondarbu brunotajā cīņā pret hitleris ko fašismu, diskreditēt otrā pasaules kara periodā radītās antihitleriskās līlvalstu koalīcijas ideju, apliet ar dubļiem prezidenta Franklina Ruzvelta vārdu un cildināt senatora Džozefa Makkartija inkvizitorisko darbību.

Nujorkas publika šo inscenējumu boikotēja. To izrādīja tukšā zālē. Rezultātā septembra pedējās dienās Fegana savārstījums tika aizvākts no repertuara. Tā apkaunojoši beidzās vēl viens neķītrs amerikāņu tumsu meģinājums izmantot teātri par tribīni fašisma un kara ideju propagandai, naida kurināšanai pret Padomju Savienību, pret mieru, progresu un demokrātijas nometni.

Runājot par Brodvejas sezonas pir-

mā mēneša rezultātiem, pazīstamais teātra kritiķis Bruksas tos nosaucis par «posta pilniem». «Sai laikā nav izdarīts nekas radoši vērtīgs». — viņš sūroja avīzes «New-York Times» slejās. Stāvokli nav mainījuši oktobrī un novembrī parādītie uzvedumi. Un šai lietā nav nekā divaina. Aizlēšana no realisma, no laikmetīgām dzīves problemām sen novedusi Brodvejas teātri pie radoša apskuma un degradācijas. Jūs varat pārmeklēt visus Brodvejas džungļus un neatradīsiet tur neviena uzveduma, kurā parādītu istu tautu», — saka rakstnieks Maikls Golds.

Vulgārās muzikālās revījas, kas galvenokārt domātas iztapsānā biznesmeņu vizuālišķākajai gumei, trivālās melodramas un zemās markas komedijas — tas, lūk, ir visās Brodvejas nabadzīgais repertuārs. Brodvejā izrādāmo lugu galvenie varoņi joprojām ir gangsteri, slepkavas, psihopāti, tikumiski kropli ļaudis, neveiksminieki.

Muzikālās komedijas «Zēni un lēles» galvenais varonis Čikago gangsteris «lielais Džuls» darbojas uz skatuves starp tādām pašām «rīkļu rāvējēm, kāds ir viņš pats. Tāds pats gangsteris uzstājas par galveno personu arī muzikālajā komedijā «Pels Džozs». Tikai nedaudz no viņiem atšķiras arī dramatisko izrāžu vadošie personāži. Raksturīgi nosauktās Frederika Nota lugas «Slepkavības gadījumā zvaniet uz burtu M» varonis ir nožēdznieks, ko apspēdusi viena vienīgā doma nogalināt savu sievu un legūt viņas naudu. Viens no personāžiem Džordža Akseļroda lugā «Septiņi moku gadi» izjūt, kā viņš pats izsakās, «spēcīgu, neapziātu vēlēšanos nogalināt savu sievu». Turpreti cits šīs lugas varonis bailojas, ka sieva, uzzinājusi par viņa mīlas dēkām, nonāvēs viņu pašu. Zīmīgi, ka visi konflikti Brodvejas lugās tiek atrisināti ar slepkavību, pašnāvību, arprātu vai aizbēgšanu uz ārzemēm.

«Bet kur tad ir lugas, kas atspoguļo aktualus, ļaudis dzīvi savijpojošus jautājumus, kuras pastāvīgi apspriež uz ielas, dzīvokļos, metropolītena vagonos?» — rūgti un satraukti jautā viens no lielākajiem amerikāņu dramaturgiem — Arturs Millers. Šo lugu Brodvejas teātru repertuārā nav. Amerikāņu buržuāziskais teātris baidās parādīt dzīves patiesību, jo tā neizbēgami pārvērsties ar savu smaili pret monopoliju saimniekiem, pret šabiedrību, kur valda apspiestība, nabadzība un varmācība. Bailēs no visvairāk «anti-amerikaniskās darbības» izmeklēšanas komisijām, bailošanās iekļūt «melnajā sarakstā», kas nozīmē zaudēt peļņu, spiež inscenētājus un aktierus nerādīt skatītājiem lugas, kas propagandē mieru, progresu, humanisma un brīvības ideālus.

Ne jau gadījuma pēc uz Brodvejas teātru skatuviem kā jaunajā, tā arī pagājušajā sezonā nebija vietas Sekspira, Moljēra, Ibsena, Čehova, Gorkija lugām. Brodvejas teātru durvis stingri aizcīrsta arī amerikāņu progresīvajiem dramaturgiem, kas vēltījuši savu talantu miera un cilvēces gaišo ideālu aizstāvēšanai.

Pat visatklātākā «dolara mākslas» apoloģeti tagad ar sāpošu sirdi atzīst, ka jaunā sezona Brodvejā nenesīs nekā cita kā vienīgi vēl tālāku buržuāziskā teātra krīzes padziļināšanos.

(Pēc J. Litoško raksta)